

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Pasi Lahti

Yhteismetsien laajeneminen

Tutkimuskohteena laajenevat yhteismetsät

Opinnäytetyö

Syksy 2021

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (Ylempi AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (ylempi AMK), Liiketoimintaosaaminen

Tekijä: Pasi Lahti

Työn nimi: Yhteismetsien laajeneminen: Tutkimuskohteena laajenevat yhteismetsät

Ohjaaja: Risto Lauhanen

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 81

Liitteiden lukumäärä: 2

Yhteismetsien historia Suomessa alkaa 1800-luvun jälkipuolelta, jolloin Suomi oli autonominen suuriruhtinaskunta. Tähän päivään mennessä on havaittu kolme suurempaa yhteismetsien perustamisaaltoa, joista ensimmäinen on liittynyt tilattoman väestön asuttamiseen ja toinen siirtoväestön asuttamiseen. Nyt menossa oleva kolmas perustamisaalto pohjautuu metsänomistajien keskinäiseen sopimiseen.

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin laajenemista tavoittelevien yhteismetsien operatiivisen johdon näkökulmia laajenemiselle. Tutkimuksessa selvitettiin, miten laajenemishaluiset yhteismetsät haluavat kasvaa. Samalla tutkittiin haastateltujen suhtautumista yhteismetsien yhdistämiseen yhtenä liiketoiminnan kasvuvaihtoehtona ja sitä, mitkä asiat rajoittavat yhteismetsien yhdistymistä. Liiketoiminnan kasvun lisäksi tutkimuksessa kartoitettiin yhteismetsien hallintoa.

Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla yksilöhaastatteluilla elo-syyskuun aikana 2021. Haastatteluun valittiin maantieteeltään ja pinta-alaltaan mahdollisimman kattava otanta laajentuvista yhteismetsistä. Haastateltuja yhteismetsiä oli yhteensä kaksitoista. Haastatellut yhteismetsät kattoivat 89 % laajenemisesta ilmoittaneiden yhteismetsien pinta-alasta.

Tutkimustyön tuloksena saatiin monipuolista tietoa laajenevista yhteismetsistä. Tutkimus antoi käsityksen siitä, millainen on laajenevien yhteismetsien hallinto, miksi yhteismetsät haluavat laajentua ja mitkä ovat laajentumisen keinot. Lisäksi tutkimustulokset auttoivat ymmärtämään paremmin yhteismetsien yhdistämisen ajankohtaisuutta ja yhdistymistä rajoittavia tekijöitä. Tutkimuksen perusteella yhteismetsät haluavat ensisijaisesti laajentua liittämällä kiinteistöjä yhteismetsäosuuksia vastaan.

Tätä opinnäytetyötä voidaan hyödyntää selvittäessä lisää yhteismetsien hallintoa, kasvua, yhdistämistä ja yhdistämisprosessia.

¹ Asiasanat: yhteismetsät, laajeneminen, yhdistyminen, hallinto, kiinteistöt

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Master of Business Administration (MBA)

Author: Pasi Lahti

Title of thesis: Expanding jointly owned forests: Study on the expansion of jointly owned forests

Supervisor: Risto Lauhanen

Year: 2021

Number of pages: 81

Number of appendices: 2

The history of jointly owned forests in Finland begins in the late 19th century. At first, those forests were intended for inhabiting landless people; after that, for inhabiting Finnish migrants after the Second World War. The ongoing third wave is based on mutual agreements among forest owners.

The aim of this study was to investigate the expansion of jointly owned forests from the management's point of view. Simultaneously, managers' thoughts on merger as an option to achieve business growth were studied. Another aim of this study was to research the administration of jointly owned forests.

The data was collected using semi-structured individual interviews in August and October 2021. The interviews were based on a comprehensive geographical and areal sampling. The interviews were executed among twelve jointly owned forests, and they covered 89 % of the jointly owned forests that had indicated their willingness to achieve growth.

The results of the study show the principal management types related to the expanding jointly owned forests in Finland. The results are multifaceted and define the reasons behind the desire to expand, as well as the methods available for doing it.

This study also helps to understand how common merger is as a method for jointly owned forests and what issues can limit possible mergers. Based on this thesis, the primary method of expanding for jointly owned forests is to combine estates into jointly owned forests against interest in the jointly owned forest unit.

This study can be used in investigating more deeply the administration, growth, merger, and the merger process of jointly owned forests.

¹ Keywords: jointly owned forests, expansion, merger, administration, real property

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	1
Thesis abstract	2
SISÄLTÖ	3
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	7
1 JOHDANTO	8
1.1 Opinnäytetyön taustaa	9
1.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	10
1.3 Toimeksiantajan kuvaus.....	11
1.4 Opinnäytetyön tavoite.....	11
1.5 Opinnäytetyön rajaaminen	11
2 METSÄT JA NIIDEN OMISTUMUODOT	14
3 YHTEISMETSÄ.....	18
3.1 Yhteismetsärekisteri	19
3.2 Yhteismetsän verotus.....	20
3.3 Yhteismetsän hallinto	20
3.4 Yhteismetsät muissa maissa	22
3.4.1 Yhteismetsät Ruotsissa	23
3.4.2 Yhteismetsät Saksassa.....	24
4 LIIKETOIMINTOJEN YHDISTÄMINEN.....	27
4.1 Sulautuminen	27
4.2 Osakeyhtiöiden sulautuminen eli fuusio	28
4.3 Kuntien yhdistäminen	28
4.4 Yhteismetsien yhdistäminen.....	29
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS.....	31
5.1 Tutkimusongelma.....	31

5.2	Tutkimusmenetelmä	31
5.3	Haastatteluihin valitut yhteismetsät	32
5.4	Tutkimuskysymykset ja haastattelu	33
6	TULOKSET	35
6.1	Yhteismetsien tulojen ja menojen muodostus.....	36
6.2	Ylijäämän jako.....	38
6.3	SWOT-analyysi laajentuvista yhteismetsistä	39
6.3.1	Vahvuudet.....	40
6.3.2	Heikkoudet.....	44
6.3.3	Mahdollisuudet.....	46
6.3.4	Uhat	49
6.4	Yhteismetsien kasvuhalukkuus	51
6.4.1	Toiminnan tehostaminen nykyisen kokoisena yhteismetsänä.....	51
6.4.2	Yhteismetsien halu laajentua	52
6.4.3	Laajenemisstrategia.....	54
6.5	Yhteismetsien kasvutavat.....	56
6.5.1	Yhteismetsien laajenemiskeinot.....	56
6.5.2	Naapurikiinteistöjen hankinta	57
6.5.3	Yhteismetsien yhdistyminen.....	58
6.6	Yhteismetsien yhdistymisen esteet.....	59
6.7	Muut havainnot.....	60
6.7.1	Naiset yhteismetsien johdossa.....	61
6.7.2	Yhteismetsäosuuksien markkina-arvo	61
6.7.3	Tuulivoimalat arvonmäärityksessä	62
7	TULOSTEN TARKASTELO	63
7.1	Laajeneminen on mahdollisuus	63
7.2	Laajenemishalu	64
7.3	Laajenemistavat	64
7.4	Yhteismetsien hallinto	66

7.5 Tutkimuksen arviointi.....	66
7.6 Jatkotutkimus	69
8 ARVIOINTI	72
LÄHTEET	74
LIITTEET	81

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Yhteismetsän hallinto.....	22
Kuvio 2. Metsämaan omistus Ruotsissa.	24
Kuvio 3. Metsämaan omistus Saksassa.	25
Taulukko 1. Laajenevat yhteismetsät maakunnittain.	13
Taulukko 2. Yksityiset metsänomistajat maakunnittain.	15
Taulukko 3. Metsämaan omistus 31.12.2016.	17
Taulukko 4. Haastattelututkimukseen valitut laajenevat yhteismetsät Maakunnittain.	33
Taulukko 5. Yhteismetsien muut tulonlähteet.	37
Taulukko 6. Yhteismetsien pääasialliset menoerät.	38
Taulukko 7. Mediaanikiinteistöä suuremmat haastatellut laajenevat yhteismetsät.	40
Taulukko 8. Mediaanikiinteistöä pienemmät haastatellut laajenevat yhteismetsät.....	40
Taulukko 9. Laajenevien yhteismetsien laajentumisjärjestys.	57
Taulukko 10. Yhteismetsin yhdistyminen.	58
Taulukko 11. Yhteismetsien laajenemistapojen vertailu.	69
Taulukko 12. Sijoitetun pääoman tuoton viitteelliset normiarvot.	70

Käytetyt termit ja lyhenteet

Fuusio	Ks. yhdistyminen.
Hoitokunta	Yhteismetsän hoitokunnan tehtävänä on huolehtia yhteismetsän osakaskunnan käytännön toiminnasta.
Kasvuyritys	Yritys, jonka henkilöstö on kasvanut kolmen vuoden ajan vähintään 20 prosenttia vuositasolla ja joissa on kasvujakson alussa vähintään 10 henkilöä.
Laadullinen	Tutkimusmenetelmä, jonka tavoitteena on ymmärtää yksilön tai ryhmän toimintaa.
Lisäarvo	Liiketoiminnassa lisäarvo tarkoittaa tuottojen ja kustannusten erotusta siten, että normaaliin tuloslaskelmaan huomioidaan myös pääoman kustannukset.
Osakas	Yhteismetsän osakkaita ovat osakaskiinteistöjen omistajat, jotka muodostavat yhteismetsän osakaskunnan.
Osakaskunta	Yhteismetsän osakaskunnan tehtävä on huolehtia yhteismetsää koskevien asioiden hoidosta osakaskunnan ohjesäännön mukaisesti.
Sulautuminen	Ks. yhdistyminen
Yhdistyminen	Menettely, jossa yhdestä tai useammasta yhtiöstä tulee osa olemassa olevaa yhtiötä tai perustettavaa uutta yhtiötä.
Yhteismetsä	Useiden omistajien kiinteistöihin kuuluva yhteinen metsäalue, jota hallitaan yhteismetsälain mukaisesti. Yhteismetsän tuotto jaetaan osakkaille omistusosuuksien suhteessa.

1 JOHDANTO

Yritystoiminnan edellytyksiä tarkastellaan liike-elämässä pääasiassa kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden perusteella, koska yritystoiminnan yleisin tavoite on tuottaa omistajien sijoituksille lisäarvoa (*surplus value*).

Saari (2006, 104–105) toteaa toiminnan jatkuvuuden ja kyvyn tuottaa lisäarvoa olevan yrityksen menestymisen kiistattomia kriteerejä toimialasta riippumatta. Saari täsmentää lisäarvon tarkoittavan tuottojen ja kustannusten erotusta, kun kustannuksissa huomioidaan oman pääoman kustannukset.

Jos yritys ei tuota liiketoiminnallaan lisäarvoa, voi esimerkiksi osakeanti, yrityskauppa tai fuusio olla yksi keinosta hakea liiketoiminnalle uutta kasvua. Yritysjohdolle strategiset päätökset eivät ole helppoja asioita. Ala-Mutka (2008, 106) katsoo strategisen oppiminen olevan vaikea laji, koska vain niistä asioista voi oppia, joita on itse toteuttanut. Svennas ja Hakkarainen (2013, 183) painottavat yrityskaupan olevan monelle yritykselle niin poikkeuksellinen tapahtuma, että sellainen saattaa tulla vastaan vain kerran yrityksen elinkaaren aikana. Kirjoittajat toteavat pienissä ja keskisuurissa yrityksissä olevan usein vain vähäistä asiantunte- musta, koska kaupassa on osattava huomioida taloudelliset, juridiset verotukselliset ja liike- toimintaan liittyvät tekijät.

Olen toiminut S-ryhmässä yritysjohtajana ja nähnyt fuusion merkityksen yritystoiminnalle sulautuvan osapuolen näkökulmasta. Hyvin tehty fuusio voi parantaa vastaanottavan yhtiön liiketoimintaa niin paljon, että sulautumisvastikkeena on mahdollista luoda investointeja ja turvata palveluita. Fuusioituminen kuitenkin edellyttää, että sulautuva yritys nähdään vastaanottavassa yrityksessä strategisesti kiinnostavana kohteena.

Perehdyttyäni S-ryhmän fuusiostrategiaan 1980-luvulta tähän päivään, olen peilannut sitä yhteismetsiin ja miettinyt, miten yhteismetsät Suomessa laajenevat ja miksi yksikään yhteis- metsä ei ole vielä fuusioitunut eli yhdistynyt? Liiketoiminnan kasvattamiseksi monissa yhti- öissä fuusioitutaan. Myös kuntia liitetään yhteen tavoitteenaan parempi kannattavuus. Miksi yhteismetsät eivät laajene yhdistymällä?

Saari (2006, 106) kirjoittaa omistajälhtöisen johtamiskulttuurin tarkoittavan sitä, että omistajien on kyettävä esittämään johdolle, mikä on heidän oman pääomansa sijoitukseen liittyvä tuottovaatimus tai yritysjohton on se muuten tiedettävä. Saari toteaa omistajälhtöisen johtamisen painottavan kahta asiaa, joista toinen on osakkeiden arvonnousua ja toinen on osinkojen määrä.

Vaativatko myös yhteismetsien osakkaat yhteismetsiin sijoitetulle tuotolle lisäarvoa samalla tavalla, kuin muiltakin yhtiöiltä vaaditaan? Nähdäänkö yhteismetsien laajaneminen lisäävän niiden kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta?

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Tammitie (2011, 18–19) huomauttaa SOK-järjestön ja siihen kuuluneiden osuuskauppojen olleen voimakkaasti tappiollisia 1960-luvun lopulta aina 1980-luvun loppupuolelle saakka. Kirjoittaja täsmentää, että 1970-luvun alun 274 osuuskaupasta useita kymmeniä yhdistyi ainoastaan taloudellisen pakon edessä, koska fuusio koettiin viimeiseksi keinoksi ylläpitää toimintaa.

Tammitie (2011, 51, 88) mainitsee SOK:ssa vuonna 1983 lanseeratun S-83-ohjelman tavoitteena olleen yhdistää 176 osuuskauppaa 30 alueosuuskaupaksi ja seuraavan, S-94-ohjelman, tavoitteena olleen vähentää alueosuuskauppojen määrää 21:een. SOK-kaupparyhmän tietoinen toiminnan kehittäminen ja tervehtyttäminen onnistui, kun katsoo S-ryhmän toimintaa tänä päivänä. S-ryhmään kuului vuoden 2020 lopussa 19 alueosuuskauppa (SOK-yhtymä 2020, 3).

Yhteismetsiä on Suomessa 529 kappaletta, joihin kuuluu yhteensä noin 25 000 osakasta (Tietoa yhteismetsistä, [viitattu 25.9.2021]). Yhteismetsien määrä on lähes kaksinkertainen verrattuna osuuskauppojen määrään ennen niiden alettua fuusioitumaan kohti nykyistä tuottavampaa ja tehokkaampaa alueosuuskauppa-mallia.

Myös yhteismetsät voivat yhdistyä. Yhteismetsien yhdistäminen voidaan toteuttaa joko siten, että kaksi tai useampi yhteismetsä yhdistetään ja niistä muodostetaan uusi yhteismetsä tai siten, että pienempi yhteismetsä liitetään osaksi isompaa yhteismetsää (Yhteismetsien

yhdistäminen 19.6.2014, 5–7). Yhtään yhteismetsien yhdistämistä ei kuitenkaan ole vielä tehty.

1.2 Aikaisemmat tutkimukset

Havia (2011, 1–51) tutkii opinnäytetyössään yhteismetsien laajentumista. Havia (s. 31–32) mainitsee, että tutkimuskyselyyn vastanneista 118 yhteismetsästä 56 on päättänyt laajentua. Kirjoittaja toteaa laajenemishaluisista yhteismetsistä 85 % aikovan ostaa tiloja liitettäväksi yhteismetsään, yli puolet aikoo liittää tiloja yhteismetsäosuuksia vastaan ja kolmasosa yhteismetsistä aikoo ostaa tiloja osakaskunnan nimiin. Havia toteaa tutkimuksen 118 yhteismetsästä kahdella prosentilla olevan aikomus yhdistyä toisen yhteismetsän kanssa.

Havia (2011, 33–34) selvittää tutkimuksessa, mitä hyötyjä yhteismetsissä nähdään, kun tiloja liitetään yhteismetsään osuuksia vastaan. Tutkimuksen vastauksissa yleisin näkemys on osakaskuntien saamat suuremmat tuotot, kolmasosan näkemys on uusien osakkaiden tuoma aktiivisuus ja neljäsosa näkee liittämisen hyötynä säännölliset puunmyyntitulot.

Junttila (2016, 1–63) kartoittaa opinnäytetyössään osakkaiden mielipiteitä ja linjauksia koskien Kuusamon yhteismetsän toimintaa. Junttila (s. 26–27) toteaa tulosten perusteella 67 prosenttia vastanneista (n=418) tukevan yhteismetsän lisämaanhankinnan nykyistä linjaa, joka tarkoittaa maan ostamista yhteismetsälle sekä alueiden liittämistä yhteismetsäosuuksia vastaan. Kirjoittaja esittää, että lisämaan hankintaa Kuusamoa, Taivalkoskea ja Suomussalmea laajemmalla alueella tukee 27 % vastanneista, 20 prosentin mielestä yhteismetsän tulee hankkia enemmän lisämaata liittämällä tiloja yhteismetsään yhteismetsäosuuksia vastaan ja 10 % haluaa hankkia enemmän lisämaata ostamalla. Loppujen vastaajien mielestä yhteismetsän tulisi hankkia vähemmän lisämaata.

Kärki (2015, 1–48) selvittää opinnäytetyössään liiketoimintasuunnitelman käyttömahdollisuuksia yhteismetsän johtamisessa. Kärki (s. 30–31) korostaa haastattelututkimuksessa, että laajentumista suunnittelevista 23 yhteismetsästä kahdeksallatoista ei ole liiketoimintasuunnitelmaa eikä sitä ole aikomustakaan tehdä. Kirjoittaja täsmentää, että yhdellä vastaajalla on tekeillä liiketoimintasuunnitelma, yhdellä on käytössä toimintasuunnitelma, yhden vastaajan mielestä metsäsuunnitelma vastaa liiketoimintasuunnitelmaa, yksi vastaajista

lupaa harkita liiketoimintasuunnitelmaa ja yksi vastaajista ei osaa sanoa, onko liiketoimintasuunnitelmaa tehty.

1.3 Toimeksiantajan kuvaus

Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja on Skogssällskapet Finland Oy Ab – Tilanhoitajat, jonka palveluksessa olen toiminut tilanhoitajana vuodesta 2018. Tilanhoitajat on metsäteollisuudesta riippumaton kasvuyritys, jonka toimialaa on maa- ja metsäomaisuuksien hoito.

Tilanhoitajat on Ruotsissa toimivan Skogssällskapetin osakkuusyritys, jonka toiminta kattaa noin 400 000 hehtaaria maata Ruotsissa. Skogssällskapet on puolestaan hoitanut metsiä ja kehittänyt maaomaisuuksia jo vuodesta 1912 lähtien. Skogssällskapet toimii Ruotsin ja Suomen lisäksi myös Latviassa ja Liettuassa. (Tilanhoitajat, [viitattu 26.4.2021].)

Tilanhoitajien tarjoamat palvelut ovat hyvin kattavia. Maa- ja metsäomaisuuden hoidon lisäksi yritys tarjoaa mm. kiinteistöjen ostotukea ja arviointia, metsästrategiaan, omistajan- ja sukupolvenvaihdokseen, luonnonhoitoon-, metsästyksen- ja riistanhoitoon liittyviä palveluita sekä puunvälitystä, metsäsuunnittelua ja puistojen hoitopalvelua.

Yhteismetsien laajenemiseen liittyvä tutkimustyö nähdään tärkeänä osana Tilanhoitajien tarjoamaa palvelukokonaisuutta ja tilanhoitajien ammattitaitoa.

1.4 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten laajenemista tavoittelevat yhteismetsät haluavat laajentua. Samalla tutkimuksessa selvitetään yhteismetsien suhtautumista yhdistämiseen yhtenä liiketoiminnan kasvuvaihtoehtona ja mitkä asiat rajoittavat yhteismetsien yhdistymistä. Liiketoiminnan kasvun lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan yhteismetsien hallintoa.

1.5 Opinnäytetyön rajaaminen

Suomessa on 529 yhteismetsää, joten kaikkia yhteismetsiä ole järkevää tutkia. Eskola ja Suoranta (1998, 6) korostavat laadullisen tutkimuksen keskittyvän usein varsin pieneen

määrään tapauksia, joita pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti. Myös Alasuutari (2011, 11) painottaa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tarpeen kerätä suurta joukkoa tutkimusyksiköitä eivätkä johtolangoiksi kelpaa tilastolliset todennäköisyydet. Eskola ja Suoranta (1998, 22) esittävät käytännössä koeteltujen sääntöjen perusteella, että aineistoa on saatu riittävästi silloin, kun uudet tapaukset eivät tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa ja tutkimus alkaa kyllääntyä eli saturoitua.

Suomen yhteismetsät ry on vuonna 2016 perustettu yhdistys, joka valvoo jäsenyhdistystensä etuja ja toimii tiiviissä yhteistyössä mm. Suomen Metsäkeskuksen kanssa (Suomen yhteismetsät ry:n kotisivut [viitattu 25.4.2021]). Yhdistys julkaisee verkkosivuillaan listaa laajenevista yhteismetsistä, jotka ovat halukkaita sekä ottamaan uusia osakkaita yhteismetsään maa-alueita liittämällä että ostaman metsätiloja. (Laajenevat yhteismetsät [viitattu 25.4.2021].)

Tämä tutkimus rajataan koskemaan ainoastaan Suomen yhteismetsät ry:n julkaisemaa selkeää listaa laajenevista yhteismetsistä (Laajenevat yhteismetsät [viitattu 25.4.2021]). Matilainen (2021a) selventää, että laajenevien yhteismetsien listan ajantasaisuutta seurataan myös Suomen Metsäkeskuksessa ja listaan tulee lisätä vielä Lapin yhteismetsä, Etelä-Savon yhteismetsä ja Etelä-Pohjanmaan kuntayhteismetsät. (Taulukko 1.)

Laajenemishaluiset yhteismetsät sijaitsevat 11 eri maakunnan alueella. Maantieteellistä rajaamista vaikeuttaa se, että yhteismetsiin kuuluvat kiinteistöt usein sijaitsevat monen eri kunnan alueella. Lisäksi yhteismetsälle ilmoitettu sijaintitieto voi olla joko yhteismetsän ohjesäännössä mainittu kotipaikka tai yhteismetsän toiminnanjohtajan, toimitsijan tai hoitokunnan puheenjohtajan postiosoite. Tässä tutkimuksessa laajenevat yhteismetsät jaetaan Metsäkeskuksen julkaiseman yhteismetsärekisterin [viitattu 22.9.2021] mukaisesti maakuntiin. Laajentuvien yhteismetsien pinta-ala on otettu Maanmittauslaitoksen julkaisemasta Suomen yhteismetsien luettelosta ja niiden pinta-aloista (Suomen yhteismetsät 8.1.2021, 1–10).

Maanmittauslaitos ja Suomen Metsäkeskus ovat julkaisseet liitteenä 1 olevan Yhteismetsien yhdistyminen prosessikuvauksen (2019, 1–2). Yhdistymisprosessin ongelmakohtien selvittäminen rajataan koskemaan ainoastaan tätä aineistoa, joka on ainoa yhteismetsien yhdistämisestä julkaistu prosessikuvaus.

Taulukko 1. Laajenevat yhteismetsät maakunnittain (Yhteismetsärekisteri, [viitattu 22.9.2021]).

Maakunta	Yhteismetsän nimi	Pinta-ala,
Etelä-Pohjanmaa	Alajärven yhteismetsä	925
Etelä-Pohjanmaa	Evijärven yhteismetsä	427
Etelä-Pohjanmaa	Kauhavan yhteismetsä	1 774
Etelä-Pohjanmaa	Kauhajoen yhteismetsä	1 962
Etelä-Pohjanmaa	Lappajärven yhteismetsä	1 336
Etelä-Pohjanmaa	Soinin yhteismetsä	719
Etelä-Savo	Etelä-Savon yhteismetsä	829
Kanta-Häme	Torajärven yhteismetsä	728
Kanta-Häme	Riitalan yhteismetsä	2 594
Kanta-Häme	Mustialan yhteismetsä	6 280
Kanta-Häme	Vähä-Evon yhteismetsä	331
Lappi	Sallan yhteismetsä	68 849
Lappi	Lapin yhteismetsä	4 504
Pirkanmaa	Yhteismetsä Forestia	1 871
Pirkanmaa	Urjalan yhteismetsä	939
Pohjois-Karjala	Ukonvaaran yhteismetsä	396
Pohjois-Pohjanmaa	Kuusamon yhteismetsä	93 127
Pohjois-Pohjanmaa	Haapaveden yhteismetsä	2 480
Pohjois-Savo	Sukevan yhteismetsä	3 959
Päijät-Häme	Taipaleen yhteismetsä	688
Päijät-Häme	Kukkamäen yhteismetsä	597
Päijät-Häme	Alhaisen-Kirilän yhteismetsä	1 187
Päijät-Häme	Ekon yhteismetsä	1 926
Päijät-Häme	Metsänomistajien yhteismetsä	497
Päijät-Häme	Etelä-Suomen yhteismetsä	2 444
Uusimaa	Perniön yhteismetsä	648
Varsinais-Suomi	Tourulan yhteismetsä	825

2 METSÄT JA NIIDEN OMISTUMUODOT

Metsämaita luokittelee Suomessa moni eri toimija. Rantala (2017, 36) täsmentää, että suuralueetasolla tarkasteltaessa metsämaat luokitellaan puuntuottokyvyn ja kasvupaikan maaperän perusteella. Metsätalouden käytössä oleva maa voidaan Rantalan mukaan jakaa neljään eri luokkaan, joita ovat metsämaa, kitumaa, joutomaa sekä muu metsätalousmaa. Kiertoajan kasvun tulee kirjoittajan mukaan olla metsämaalla vähintään 1,0 m³/hehtaari, kitumaalla alle 1,0 m³/ha mutta vähintään 0,1 m³/ha ja joutomaalla alle 0,1 m³/ha. Muuksi metsätalousmaaksi Rantala listaa esimerkiksi varastopaikat, metsäautotiet ja turpeennostopaikat.

Suomessa on metsätalousmaata 26,3 miljoonaa hehtaaria (Suomen metsätilastot 2020 2020, 17). Karppinen, Hänninen ja Horne (2020, 6) toteavat yksityismetsien kattavan yli 60 prosenttia Suomen metsämaasta. Suomen metsätilastot 2020 (2020, 17) laskee metsämaan omistuksen metsätalousmaana, josta 52 prosenttia on yksityishenkilöiden omistuksessa, 35 prosenttia omistaa Suomen valtio, seitsemän prosenttia on yhtiöiden omistuksessa ja loput kuusi prosenttia ovat kuntien, seurakuntien ja yhteisöjen omistuksissa.

Metsänomistajia on Suomessa Haapion [viitattu 5.6.2021] mukaan noin 574 000 yksityishenkilöä, jotka omistavat metsää vähintään 0,5 hehtaaria. Omistajien lukumäärä laskee Haapion mukaan jyrkästi tilakoon kasvaessa, sillä vähintään 100 hehtaaria omistavia on enää 44 000 eli noin kahdeksan prosenttia metsänomistajista.

Karppinen ym. (2020, 6, 55–56) huomauttavat Suomen metsänomistusrakenteen olevan jatkuvassa muutoksessa, johon vaikuttavat muutokset elinkeinorakenteessa, lisääntyneet alueelliset kehityserot ja Suomen sisäinen muuttoliike. Kirjoittajien mukaan etenkin elinkeinorakenteen muutoksella on ollut selvä vaikutus metsänomistajakuntaan, sillä kaupungistumisen myötä päätoimisten maatalouden harjoittajien määrä on vähentynyt ja koulutettujen palkansaajien määrä metsänomistajissa on lisääntynyt.

Taulukossa 2 on esitelty luonnolliset henkilöt ja kuolinpesät, jotka omistavat vähintään 0,5 hehtaaria metsää Suomessa maakunnittain (Yksityiset metsänomistajat [28.8.2021]). Taulukko ei sisällä niitä kuolinpesiä tai yhteismetsien osakkaita, joiden omistajakohtaista tietoa ei ole Metsäkeskuksen tiedossa. Taulukon mukaan Suomessa on 572 289

metsänomistajaa, joiden iän keskiarvo on 60 vuotta ja joiden metsänomistuksen keskipinta-ala on 32 hehtaaria.

Taulukko 2. Yksityiset metsänomistajat maakunnittain (Yksityiset metsänomistajat [viitattu 4.6.2021]).

Asuinmaakunta	Metsänomistajia (lkm)	Metsänomistajien iän keskiarvo (v)	Metsänomistajien iän mediानी (v)	Metsänomistuksen keskipinta-ala (ha)	Metsänomistuksen mediानीala (ha)
Uusimaa	98 495	58	59	23,7	5,0
Varsinais-Suomi	40 402	60	61	19,1	5,5
Satakunta	22 969	61	63	23,6	7,9
Kanta-Häme	15 270	60	62	23,0	7,6
Pirkanmaa	43 237	59	61	26,4	8,7
Päijät-Häme	17 066	61	62	27,5	9,7
Kymenlaakso	14 560	61	63	22,6	8,7
Etelä-Karjala	14 960	61	63	25,0	10,8
Etelä-Savo	22 463	61	63	36,4	15,8
Pohjois-Savo	36 144	60	61	34,3	14,3
Pohjois-Karjala	27 456	60	62	33,0	12,5
Keski-Suomi	32 363	60	62	34,2	13,2
Etelä-Pohjanmaa	31 081	60	62	31,3	14,4
Pohjanmaa	24 125	60	61	24,4	10,3
Keski-Pohjanmaa	8 851	60	62	46,8	19,3
Pohjois-Pohjanmaa	56 743	60	61	46,0	17,5
Kainuu	14 532	62	63	54,5	26,5
Lappi	31 664	62	63	66,5	22,7
Ahvenanmaa	468	58	61	17,5	5,9
Ei tietoa	19 440	55	55	23,0	4,3
Yhteensä	572 289	60	61	32,0	10,0

Pajula (2021) korostaa metsänomistuksen vähentyneen yksityishenkilöiden, kuolinpesien, verotusyhtymien ja yhteismetsien osalta 141 000 hehtaarilla ja metsänomistajien lukumäärän 2 800 henkilöllä vuosina 2019–2021. Kirjoittaja laskee yksityismetsistä olevan yhteismetsäomistuksessa 5,7 prosenttia ja tarkentaa määrän kasvaneen kahdessa vuodessa 0,4 prosenttiyksikköä siitä syystä, että yksityiset metsänomistajat ovat liittäneet metsiään

yhteismetsiin. Pajula mainitsee verotusyhtymien omistusosuuden olevan 17,6 prosenttia, joka puolestaan on laskenut kahdessa vuodessa 0,7 prosenttiyksikköä. Kuolinpesien hallussa kirjoittaja toteaa olevan 8,6 prosenttia yksityismetsistä. Metsänomistuksen väheneminen johtuu pääosin siitä, että yksityiset metsänomistajat ovat myyneet metsiään kiihtyvällä tahdilla metsärahastoille, yhtiöille ja säätiöille.

Kotiranta, Pajarinen ja Rouvinen (2016, 9) ovat havainneet uusyritysten kasvuhakuisuuden lisääntyneen huomattavasti tehtyjen tarkasteluvuosien aikana: vuonna 2005 kasvuhakuisia yrityksiä oli keskimäärin 7,2 % uusyrityksistä ja vuoteen 2015 mennessä määrä oli kasvanut 12,5 %. Myös metsäalalle syntyy uusia, aikaisempaa kasvuhakuisempia yrityksiä vuosittain.

Metsäkiinteistöjen omistuksessa moni omistaja joutuu tekemään päätöksiä metsänomistuksen suhteen, sillä Karppinen ym. (2020, 20) mainitsevat eläkeläisten olevan 47 prosentin osuudellaan ammattiasemaltaan suurin metsänomistajaryhmä. Kirjoittajat toteavat yhtymämuotoisen omistuksen jakautuvan palkansaajien (47 %), eläkeläisten (39 %), maatalousyrityksien (6 %), muiden yrittäjien (6 %) ja muiden (2 %) kesken.

Taulukossa 3 tarkastellaan metsänomistusta niiden omistusmuodoittain. Taulukko perustuu Suomen metsätilastot 2020 –julkaisun tilastoon (2020, 27), jossa eritellään metsätilakokonaisuuudet omistusmuodoittain vuoden 2016 lopun tilanteessa. Tilaston lähteenä mainitaan Suomen virallinen tilasto (SVT), Luonnonvarakeskus ja Verohallinto. Tilastossa mainitaan, että inventointitietojen (VMI 12) mukaan metsämaan kokonaispinta-ala on 20,3 miljoonaa hehtaaria ja verohallinnon tietojen mukaan metsämaata on 17,7 miljoonaa hehtaaria, joten taulukossa esitetyt pinta-alat ovat aliarvioita Suomen metsämaan pinta-alasta. (Suomen metsätilastot 2020 2020, 27.)

Taulukossa 3 mainitaan omistusmuodot, jotka määritellään tuloverolaissa (L 30.12.1992/1535). Laissa yhteisöihin lasketaan kuuluvaksi mm. valtion, kunnat, seurakunnat, osakeyhtiöt, osuuskunnat ja sijoitusrahastot (2 luku, 3 §). Yhtymiksi tuloverolaissa kuuluvat mm. avoimet yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, kahden tai useamman henkilön elinkeinoyhtiöt ja ne verotusyhtymät, joita ei lueta yhteisöiksi. Kotimaiset kuolinpesät määritetään erillisiksi verovelvollisiksi ja yhteismetsät yhteisetuuksiksi. (2 luku, 4 §.)

Taulukko 3. Metsämaan omistus 31.12.2016. (Suomen metsätilastot 2020, lähteenä Suomen virallinen tilasto (SVT), Luonnonvarakeskus ja Verohallinto [viitattu 28.8.2021]).

Omistusmuoto	Pinta-ala, ha	%
Yksin tai puolison kanssa	7 763 467	43,90
Valtio	4 638 726	26,23
Verotusyhtymät	1 801 292	10,19
Osakeyhtiöt	1 426 128	8,06
Kuolinpesät	988 751	5,59
Yhteismetsät	455 051	2,57
Kunta, kuntayhtymä ja maakunta	358 185	2,03
Kirkko ja muut uskonnolliset yhdyskunnat	135 652	0,77
Avoimet ja kommandiittiyhtiöt sekä muut elinkeinoyhtiöt	52 147	0,29
Säätiöt	50 788	0,29
Yhteisetuudet	8 770	0,05
Osuuskunnat	4 703	0,03
Yhteensä	17 683 660	100,00

3 YHTEISMETSÄ

Siiskonen (2020, 6) selvittää yhteismetsänomistuksen alkaneen Suomessa vuonna 1887, jolloin muodostettiin neljä valtion maista erotettua yhteismetsää. Yhteismetsien perustamisen mahdollisti edellisenä vuonna säädetty metsälaki Suomen Suuriruhtinaanmaalle (SA 3.9.1886/29), jossa kruunun omistamasta metsämaasta todettiin, että mikäli sitä ei kaupan tai vaihdon kautta voida käyttää kruununpuistoksi, uudistaloksi tai kruunun torpaksi, niin se annetaan yhteiseksi omaisuudeksi naapurituloille niiden manttaalina tai metsäveroa vastaan.

Siiskonen (2020, 1, 5–6) tulkitsee Suomen yhteismetsien historiassa olleen kolme suurempaa perustamisaaltoa. Ensimmäisessä perustamisaallossa on luotu tilattomalle väestölle asutusyhteismetsiä 1900-luvun alussa. Toisessa perustamisaallossa on luotu Karjalaiselle siirtoväestölle asutusyhteismetsiä maanhankintalain nojalla 1940-luvun sotien jälkeen. Kirjoittajan mukaan menossa oleva kolmas aalto perustuu metsänomistajien keskinäiseen sopimiseen, kun taas aikaisemmat aallot ovat perustuneet maatilatalouden tukemiseen.

Ärölä (2015, 7) selvittää yhteismetsien jaottelua ohjaavan luokituksen perustuvan niiden syntyhistoriaan. Kirjoittajan mukaan tällaisia jaotteluluokkia ovat asutusyhteismetsät, isojakoyhteismetsät, porotilallisten yhteismetsät, sijoittajien yhteismetsät, suvun yhteismetsät sekä tilusjärjestely-yhteismetsät.

Kiinteistönmuodostamislain uudistus vuonna 1995 ja yhteismetsälain uudistus vuonna 2003 mahdollistivat uusien yhteismetsien perustamisen metsänomistajien keskinäisin sopimuksin ja metsien liittämisen olemassa olevaan yhteismetsään osuuksia vastaan (Havia & Pettersson 2015, 13). Siiskonen (2020, 16) toteaa vuoden 2003 yhteismetsälain uudistuksen olleen merkittävä muutos metsäpolitiikassa, koska uudistuksessa purettiin yhteismetsäosuuden sidonnaisuus maatilakiinteistöön ja yhteismetsäosuuksien kauppa vapautettiin.

Näiden perustamisaaltojen ja lakimuutosten myötä Suomessa on nykyisin 529 yhteismetsää, joihin kuuluu yhteensä noin 25 000 osakasta. Yhteismetsien pinta-alaksi muodostuu yhteensä lähes 800 000 hehtaaria. (Tietoa yhteismetsistä, [viitattu 25.9.2021].)

Havia (2017, 10) korostaa yhteismetsälain olevan merkittävin yhteismetsän toimintaa ohjaava säädöksen. Kirjoittaja täsmentää yhteismetsälain lisäksi myös

kiinteistönmuodostamislain säätelevän yhteismetsää, koska yhteismetsä on kiinteistöoikeudellisesti kiinteistöjen yhteinen alue. Kiinteistöoikeudellinen alue on kirjoittajan mukaan verrattavissa yhteisiin vesialueisiin.

Yhteismetsälaisissa yhteismetsällä tarkoitetaan kiinteistöille yhteisesti kuuluvaa aluetta, joka on tarkoitettu käytettäväksi kestävänsä metsätalouden harjoittamiseen sen osakkaiden hyväksi (L 14.2.2003/109, 1. luku, 1 §). Yhteismetsää tulee lain mukaan käyttää ensisijaisesti kestävänsä metsätalouden harjoittamiseen mutta siihen kuuluvaa aluetta voi käyttää myös muuhun tarkoitukseen, jos se on taloudellisesti tai muuten tarkoituksenmukaista (1. luku, 2 §).

Ärölän (2015, 7) mukaan tällaisia muuhun kuin metsätalouden harjoittamiseen kuuluvia alueita voivat olla pellot, maa-aineksen ottoalueet ja rakennuspaikat, jos ne ovat on taloudellisesti tai muuten yhteismetsälle tarkoituksenmukaisia alueita.

Yhteismetsälaki (L 14.2.2003/109, 5. luku, 31 §) määrää, että yhteismetsää on hoidettava metsäsuunnitelman mukaan ja suunnitelmaa laadittaessa on huomioitava kestävänsä metsätalouden harjoittamisen asettamat vaatimukset. Lain mukaan metsäsuunnitelma on lähetettävä tiedoksi metsäkeskukselle eikä metsäsuunnitelmasta ei voi poiketa, jollei siihen ole erityistä syytä.

3.1 Yhteismetsärekisteri

Metsäkeskus kerää ja jakaa tietoa Suomen metsistä sekä valvoo metsää koskevien lakien noudattamista (Tietoa meistä, [viitattu 24.9.2021]). Metsäkeskuksen toimintaa ohjaa laki Suomen metsäkeskuksesta (L 6.5.2011/418).

Yhteismetsälaki (L 14.2.2003/109, 8 luku, 48 §) määrää Suomen metsäkeskuksen pitämään yhteismetsistä julkista rekisteriä, johon on merkittävä mm. yhteismetsän osakaskunnan ohjesääntö, hoitokunnan jäsenet ja toimitsijat osoitteineen.

Tietojen julkisuudesta määrää laki yhteismetsälain 48 §:n muuttamisesta (L 4.6.2021/490). Laissa tarkennetaan julkisen rekisterin olevan osa Suomen metsäkeskuksen

metsätietojärjestelmää, josta jokaisella on oikeus saada yhteismetsien tiedot osoitteita lukuun ottamatta. Laissa todetaan, että yhteismetsien tiedot voidaan julkaista metsäkeskuksen verkkosivulla, josta tietoja voi hakea nimellä tai muulla yksilöivällä tiedolla rajattuna.

3.2 Yhteismetsän verotus

Tuloverolaissa yhteismetsä määritetään yhteisetuudeksi, jota verotetaan erillisenä eli itsenäisenä verovelvollisena (L 30.12.1992/1535). Havia (2017, 10) listaa yhteismetsän verotusta ohjaavan tuloverolain lisäksi elinkeinotulon verolaki, maatilatalouden tuloverolaki ja arvonlisäverolaki sekä yhteismetsän taloushallintoon liittyvä kirjanpitolaki ja tilintarkastuslaki.

Havia ja Pettersson (2015,15) kirjoittavat yhteismetsän tekevän oman veroilmoituksensa ja maksavan omat veronsa eikä osakaskunnan verotettavaa tulosta tai tappiota jaeta osakkaille kuten verotusyhtymässä.

Tuloverolaki (L 30.12.1992/1535, VI osa, 1 luku, 124 §) määrää, että luonnollisen henkilön ja kuolinpesän pääomatuloista suoritetaan tuloveroa 30 prosenttia (pääomatulon tuloveroprosentti) ja siltä osin, kun pääomatulon määrä ylittää 30 000 euroa, suoritetaan pääomatu-loista veroa 34 prosenttia (pääomatulon korotettu tuloveroprosentti). Lain mukaan yhteisön tuloveroprosentti on 20 ja yhteisetuuden 26,5 prosenttia.

3.3 Yhteismetsän hallinto

Yhteismetsän osakkaita ovat yhteismetsälain (L 14.2.2003/109, 1 luku, 3 §) mukaan osakkiinteistöjen omistajat, jotka muodostavat yhteismetsän osakaskunnan. Laissa määrätään, että osakkaista tulee pitää osakasluettelo, josta selviää heidän omistamansa osakkiinteistöt ja osuudet yhteismetsään.

Yhteismetsän osakaskunnan tehtävä on yhteismetsälain (L 14.2.2003/109, 2 luku, 6–7 §) mukaan huolehtia yhteismetsää koskevien asioiden hoidosta osakaskunnan ohjesäännön mukaisesti. Lain mukaan osakaskunnan ylintä päätösvaltaa käyttää osakaskunnan kokous.

Havia (2017, 38–39) toteaa, että osakaskunta voi päättää ainoastaan niistä osakaskunnan kokouksessa päätettävistä asioista, mitä yhteismetsälaissa määrätään. Kirjoittajan mukaan osakaskunnan kokouksessa ei voi päättää yhteismetsän hoitokunnalle kuuluva asioita.

Ohjesääntö on Havian (2017, 33) mukaan yhteismetsän toiminnan keskeisin asiakirja, johon osakaskunta linjaa yhteismetsän toimintaperiaatteet. Kirjoittajan mukaan ohjesääntö ei saa olla ristiriidassa yhteismetsälain kanssa ja eikä se saa loukata osakkaiden yhdenvertaisuutta.

Yhteismetsän hoitokunta vastaa hallitusta. Hallitus on yhtiössä toimielin, jolla on lakisääteinen vastuu varmistaa, että yhtiön omistajien etu huomioidaan ja että se ohjaa yrityksen johdon ja hallituksen päätöksiä (Brockhaus & Brockhaus 2007, 284).

Yhteismetsän hoitokunnan kokoonpano ja toimikausi tulee yhteismetsälain mukaan sisällyttää yhteismetsän ohjesääntöön (L 14.2.2003/109, 3. luku, 16 §). Yhteismetsälaissa (4 luku, 21 §) todetaan hoitokunnan tehtäviin kuuluvan osakaskunnan käytännön toiminnasta huolehtiminen. Laissa tarkennetaan hoitokunnan tehtäviksi mm. yhteismetsän hallinnon ja toiminnan järjestäminen, osakaskunnan kokoontumiseen liittyvät asiat, osakaskunnan edustaminen ja osakasluettelon ylläpito.

Yhteismetsän toimitsija voidaan määrittää yhteismetsälain (L 14.2.2003/109, 4 luku, 24 §) mukaan osakaskunnan ohjesäännössä siten, että osakaskunnalla on hoitokunnan sijaan, tai sen lisäksi, yksi tai useampi toimitsija. Lain mukaan toimitsijoilla tulee olla nimetty varamies. Havia (2017, 33) korostaa, että yhteismetsän hoitokunnan ja toimitsijan tulee noudattaa toiminnassaan yhteismetsän ohjesääntöä ja päätösten tulee olla ohjesääntöön hyväksytyjen linjauksien mukaisia.

Kuvio 1. Yhteismetsän hallinto (soveltaen Havia 2017, 37–42).

3.4 Yhteismetsät muissa maissa

Nichiforel ym. (2018, 544) vertailevat laajassa analyysissä, kuinka yksityisiä ovat Euroopan yksityismetsät. Kirjoittajat toteavat selvityksen indikaattorista ”omistajien vapaus kieltää julkinen pääsy metsäkiinteistölleen”, että 16 hallintoalueella (52 %) tutkimuksen 31 hallintoalueesta on voimassa jokamiehenoikeus eikä julkista pääsyä metsäkiinteistöille voida kieltää kuin erityistilanteissa. Kirjoittajien listaamia maita ovat Itävalta, Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Tšekki, Saksan Baden-Württemberg, Saksan Baijeri, Suomi, Unkari, Liettua, Norja, Serbia, Slovakia, Slovenia, Ruotsi, Sveitsin Aargau, Iso-Britannian Skotlanti.

Metsästysoikeudet perustuvat usein yhteisiin maa-alueisiin. Nichiforel ym. (2018, 544) toteavat Euroopan yksityismetsien metsästysoikeuksista selvityksen indikaattorissa ”omistajien vapaus päättää siitä, kuka on oikeutettu metsästämään metsäkiinteistöllä”, että 9 hallintoalueella (29 %) tutkimuksen 31 hallintoalueesta maanomistaja voi itse päättää siitä, kuka on oikeutettu metsästämään kiinteistöllä huolimatta kiinteistön koosta. Kirjoittajien mukaan tällaisia maita ovat Belgian Wallonia, Viro, Suomi, Irlanti, Liettua, Norja, Portugali, Ruotsi ja Iso-Britannian Skotlanti.

Živojinović ym. (2015, II, IV) ovat keränneet 28 maakohtaista raporttia, jotka käsittelevät metsämaan omistusmuutoksia Euroopassa. Kirjoittajat laskevat yhteisiä kiinteistöjen hallintamalleja, kuten maaseudun yhteisomistajuudet / yhteisöt, löytyvän 16 tutkimuksen maasta.

Raportissa kirjoittajat toteavat perinteisten yhteisten metsäalueiden syntyneen Euroopassa pääasiassa esimodernina aikakautena ja uutta kehitystä edustavat muun muassa Iso-Britanniassa, Tšekissä ja Ruotsissa perustetut yhteismetsät 1800-luvun lopulla.

3.4.1 Yhteismetsät Ruotsissa

Ruotsi on perustuslaillinen monarkia ja edustuksellinen demokratia. Lainsäädäntövaltaa käyttää yksikamarinen parlamentti, toimeenpanovalta on hallituksella ja tuomiovalta itsenäisillä ja riippumattomilla tuomioistuimilla. (Bergström 2018.)

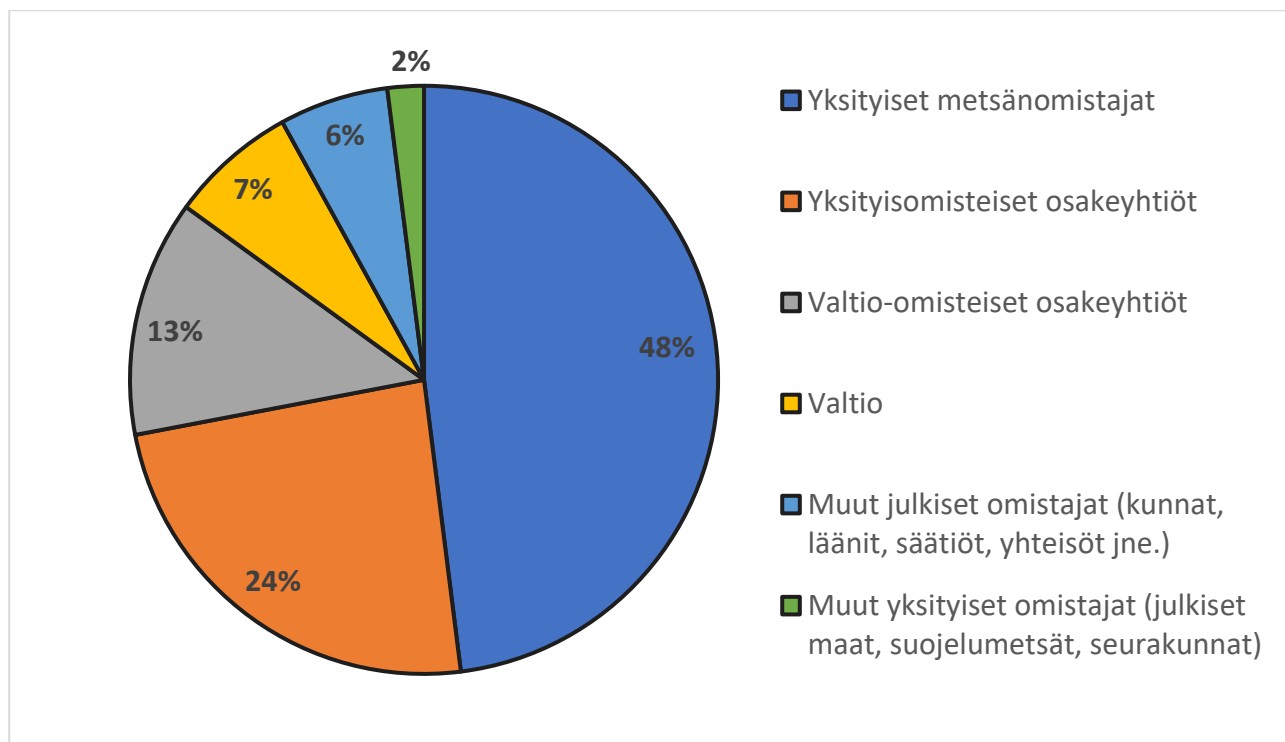
Bergman (2002) toteaa Ruotsissa olevan yli 400 kruununluotoa (*kronoholmar*), seitsemän seurakunnan yhteismaata (*sockenallmänningar*) ja 60 kihlakunnan yhteismaata (*häradsallmänningar*), joiden juuret muodostuvat esiteolliselta ajalta. Kirjoittaja laskee eteläisessä Ruotsissa sijaitsevien kihlakuntien yhteismetsien pinta-alaksi yhteensä noin 130 000 hehtaaria metsämaata.

Holmgren (2009, 25) selvittää Pohjois-Ruotsin sisämaan olleen jakamatonta aluetta keskiajan loppuun saakka, kunnes ymmärrys maan arvoa kohtaan kasvoi ja alueita lunastettiin kruununmaaksi. Carlsson (1999, 12–13) toteaa, että liki kolmesataa vuotta kestäneen kruununmaan lunastusprosessin aikana käynnistettiin myös maanomistuksen uudelleen jako eli isojako 1700-luvun puolivälissä. Carlssonin mukaan molemmissa maanhallintaoikeuden reformeissa tavoiteltiin suurempia ja tuottavampia tiloja, parannusta paikallistalouteen sekä laajennusta verotuspohjaan. Kirjoittaja toteaa 1800-luvun lopun reformista syntyneen ensimmäiset ”uudet ruotsalaiset yhteismetsät (*allmänningsskogar*)”, joita perustettiin yhteensä 33 kappaletta.

Siiskonen (2020, 5) täsmentää 33 uuden ruotsalaisen yhteismetsän perustamisen ajoittuneen vuosiin 1861–1918 ja kaikkien yhteismetsien olevan edelleen toiminnassa. Kirjoittajan mukaan ensimmäiset yhteismetsät ovat perustuneet viranomaisten malliin, jossa osa perustettavien uudistilojen metsästä pidetään kantatilan yhteydessä ja osa kuuluu yhteisesti hoidettuun alueeseen.

Carlsson (1999, 11) selvittää 33 uuteen ruotsalaiseen yhteismetsään kuuluvan yhteensä noin 25 000 osakasta ja Holmgren (2009, 26) toteaa näiden yhteismetsien pinta-alaksi 540 000 hehtaaria.

Kuviossa 2 on esitetty yksityisten metsänomistajien omistavan Ruotsin metsistä noin 48 % ja yksityisomisteiset osakeyhtiöt noin 24 %. Kuviosta näkee, että seurakuntien yhteismaat tilastoidaan eri kategoriaan kuin kihlakuntien yhteismaat ja uudet ruotsalaiset yhteismetsät.

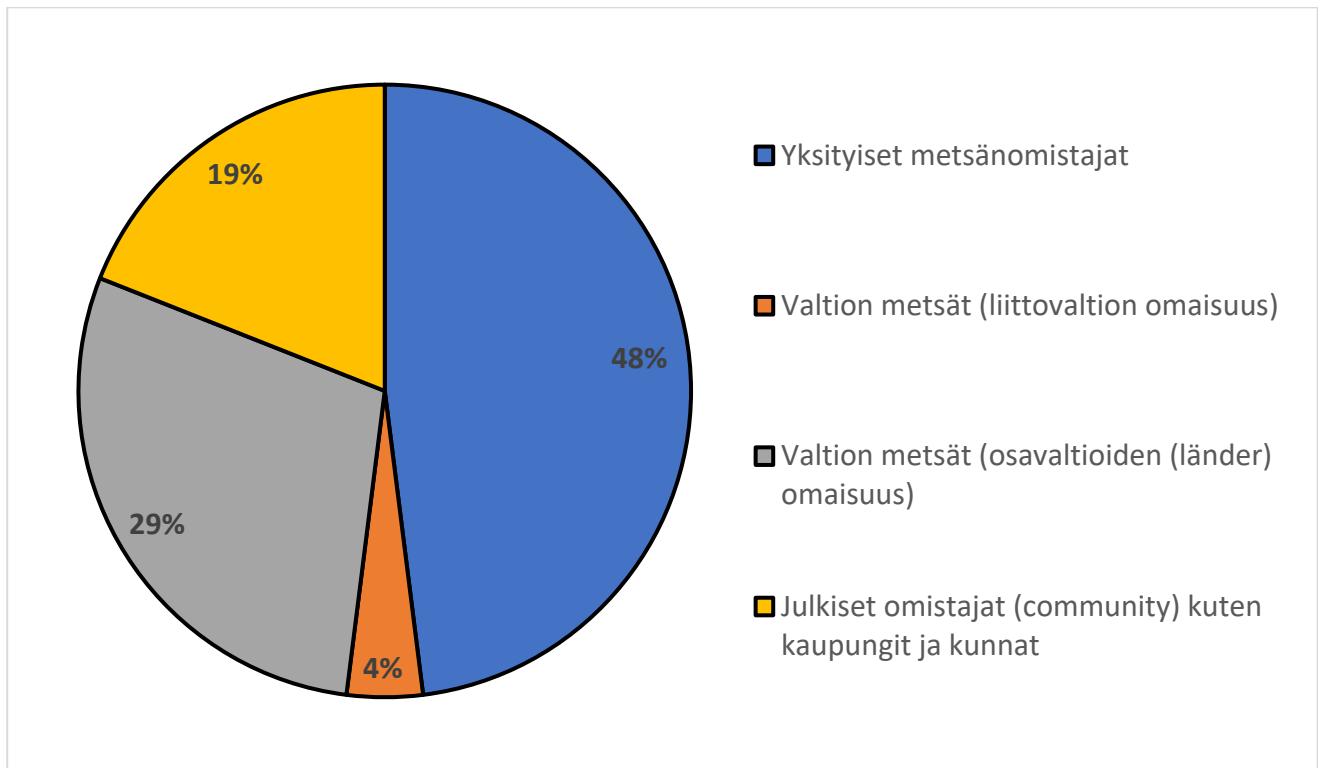
Kuvio 2. Metsämaan omistus Ruotsissa (Swedish Forests 2017).

3.4.2 Yhteismetsät Saksassa

Saksa on liittovaltio, joka muodostuu 16 osavaltiosta. Lainsäädäntövalta voi olla joko yksinomaan liittovaltiolla, yksinomaan osavaltioilla tai jaettuna niiden kesken. (Pakarinen & Rautio 2018.) Koch ja Maier (2015, 246) korostavat, että on tärkeää huomioida Saksan olevan liittotasavalta, jonka osavaltioilla on merkittävä määräysvalta etenkin metsäasioissa.

Schmitz (2014, 9–10) toteaa metsien peittävän 32 % Saksan pinta-alasta. Koch ja Maier (2015, 251) huomauttavat yhteismetsillä (*Forest common property regime – CPR*) olevan pitkät perinteet Saksassa. Kirjoittajat toteavat CRP-yhteismetsien osuuden olevan noin 2,4

% metsämaasta. Kuviossa 3 selvennetään, miten Saksan 11,4 miljoonan hehtaarin metsämaan omistus jakautuu.

Kuvio 3. Metsämaan omistus Saksassa (Schmitz 2014, 9–10).

Saksassa metsien ostoa ja myyntiä sääntelee vapaasti suomennettuna laki toimenpiteistä maatalousrakenteen parantamiseksi ja maa- ja metsätalouden turvaamiseksi (kiinteistölaki - GrdstVG L 28.7.1961) (*Gesetz über Maßnahmen zur Verbesserung der Agrarstruktur und zur Sicherung land- und forstwirtschaftlicher Betriebe (Grundstückverkehrsgesetz – GrdstVG)*). Lisäksi vapaasti suomennettu Saksan laki metsien säilyttämisestä ja metsätalouden edistämisestä (liittovaltion metsälaki L 2.5.1975, 3 §) eli (*Gesetz zur Erhaltung des Waldes und zur Förderung der Forstwirtschaft (Bundeswaldgesetz)*) jakaa metsänomistuksen tyypit valtionmetsiin, yritysmetsiin ja yksityismetsiin. Lain kohdan yksityismetsät sisältävät yksityismetsänomistajien lisäksi mm. uskonnolliset yhteisöt ja niiden instituutiot, markkinaosuuskunnat, maatilat ja vastaavat yhteisöt (yhteisömetsät).

M. Diemerin (henkilökohtainen tiedonanto 15.8.2021) mukaan Saksan yhteismetsistä on vaikea saada tilastotietoa kahdesta syystä. Ensimmäinen on se, että yhteismetsät sisällytetään metsälaiissa yksityisomisteisten metsien alle ja sama luokittelu pätee myös

yhteismetsiä koskevia tilastoja. Toinen syy on siinä, että erilaiset yhteismetsät ovat levinneet laajalle alueelle ja jokaisella Saksan 16 osavaltiolla on liittovaltion metsälain lisäksi oma osavaltiokohtainen metsälaki ja tilastointitapa.

M. Diemer (henkilökohtainen tiedonanto 15.8.2021) toteaa yhteismetsien määrän Saksassa olevan stabiili eikä uusia yhteismetsiä perusteta. Diemer toteaa yhteismetsien verotuksesta, että niitä koskee samat säännöt kuin muitakin yksityismetsänomistajia.

4 LIIKETOIMINTOJEN YHDISTÄMINEN

Liiketoiminnalle voi hakea kasvua kehittämällä olemassa olevaa organisaatiota. Kasvua voi hakea myös ostamalla uutta liiketoimintaa tai yhdistämällä liiketoimintoja. Liiketoimintojen yhdistämisestä käytetään puhekielessä usein fuusio-termiä, vaikka osakeyhtiölaissa käytetään termiä sulautuminen (L 21.7.2006/624, 16. luku, 1 §). Yhteismetsien sulautumisesta käytetään yhteismetsälaissa termiä yhdistää (L 14.2.2003/109, 6. luku, 34 §). Myös Suomen kuntien osalta käytetään termiä yhdistää, vaikka puhekielessä usein puhutaan kuntaliitoksista (L 29.12.2009/1698, 1. luku, 3 §).

Lauriala (2013, 24, 28) toteaa yritysoston olevan eniten resursseja vaativa keino kasvattaa yritystä, jonka yhteydessä on tarkasteltava, onko yritysosto välttämätön vai mahdollinen tapa toimia. Kirjoittaja selventää, että yrityskaupat voi jakaa kahteen pääryhmään, joista toinen on liiketoiminta eli substanssikauppa ja toinen on osake- ja yhtiöosuuskauppa. Lauriala (s. 42) katsoo yrityskauppaprosessin alkavan ostokohteiden seulonnalla, jonka tarkoituksena on selvittää, onko yrityksen strateginen tavoite saavutettavissa yritysostolla.

Tilastokeskuksen uutisen (2.3.2020) perusteella kasvuyritysten lukumäärä Suomessa on kasvanut 149 yrityksellä eli lähes 15 prosentilla vuodesta 2017 vuoteen 2018. Kangaspunta (2014, 23) toteaa Suomessa olleen kaudella 2009–2012 yhteensä 811 kasvuyritystä, joista 137 yrityksen kasvun taustatekijänä on ollut fuusio.

4.1 Sulautuminen

Sulautumisella tavoitellaan useimmissa tapauksissa liiketaloudellisia ja/tai verotuksellisia hyötyjä (Kyläkallio, Irola & Kyläkallio 2020, 1137). Kyläkallio ym. (2020, 1137) kirjoittavat sulautumisen tavoitteena olevan useimmissa tapauksissa liiketaloudellisia ja/tai verotuksellisia hyötyjä sillä sulautumisen tavoitteena on taloudellisen toiminnan keskittämiskykyiset ja tehostamiseen liittyvät kustannussyyt. Lisäksi kirjoittajat täsmentävät yhtiöiden sulautumisen olevan yksityisoikeudellisesti ja verotuksellisesti taloudellisempi ratkaisu kuin yhtiön kaiken omaisuuden luovuttaminen toiselle yhtiölle sekä siitä seuraavan omaisuuden luovuttaneen yhtiön purkaminen.

4.2 Osakeyhtiöiden sulautuminen eli fuusio

Osakeyhtiölaissa (L 21.7.2006/624) määritetään sulautumisesta ja sen toteuttamistavoista osakeyhtiöiden osalta. Lain (16. luku, 1–28 §) perusteella sulautuminen voidaan toteuttaa kahdella eri päätävällä, joista toinen on absorptiosulautuminen ja toinen on kombinaatiosulautuminen.

Kyläkallio ym. (2020, 1138) huomauttavat useimpien sulautumisien olevan **absorptiosulautumisia**, joissa yksi tai useampi sulautuva yhtiö sulautuu jo olemassa olevaan eli vastaanottavaan yhtiöön. Kirjoittajat toteavat absorptiosulautumista kutsuttavan myös tavalliseksi sulautumiseksi tai fuusioksi. Kyläkallio ym. (s. 1139) korostavat absorptiosulautumisista useimpien olevan tytäryhtiösulautumisia. Sulautumisvastikkeesta Kyläkallio ym. (2020, 1139) toteavat olevan normaalia, että vastaanottava yhtiö maksaa omaisuudestaan vastikkeen tai antaa osakkeita sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille. Myös sulautuvan yhtiön vastaanottavalle yhtiölle siirtyvää omaisuutta voi käyttää sulautumisvastikkeen maksamiseen.

Kombinaatiofuusio tapahtuu, kun vähintään kaksi sulautuvaa yhtiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan yhtiön (L 21.7.2006/624, luku 16, 2 §). Kyläkallio ym. (2020, 1140) huomauttavat kombinaatiofuusioiden olevan käytännössä verraten harvinaisia. Kirjoittajien mukaan kombinaatiosulautumisessa sulautumissuunnitelma korvaa vastaanottavan yhtiön perustamissopimuksen.

Kyläkallio ym. (2020, 1137) selventävät, että sulautuminen ei rajoitu pelkästään osakeyhtiöihin, koska myös muiden yhteisöjen keskinäinen sulautuminen on usein mahdollista. Kirjoittajat painottavat sitä, että osakeyhtiölaissa säännellään vain Suomessa rekisteröityjen osakeyhtiöiden välisiä sulautumisia.

4.3 Kuntien yhdistäminen

Kuntarakennelaissa (L 29.12.2009/1698, 1 luku, 3 §) kuntien yhdistämisellä tarkoitetaan kuntajaon muuttamista, jossa:

- yksi tai useampi kunta lakkaa ja yhdistyy olemassa olevaan kuntaan;

- kunnat lakkaavat ja ne yhdistetään perustamalla uusi kunta; tai
- kunnan alue jaetaan kahden tai useamman kunnan kesken siten, että jaettava kunta lakkaa.

Kuntajakoa voi muuttaa, jos se edistää kuntajaon tavoitteita eli kuntarakenteesta saadaan elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva ja että kuntajako parantaa mm. kunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta, parantaa alueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita (L 29.12.2009/1698, 1. luku, 4 §).

Kuntaliitoksissa keskusteluun nousee usein suurimpana ongelmana kunnan nimi. Laamanen (2008, 19) painottaa, että ennen vuoden 2009 kuntarakennelakia voimassa olleen kuntajakolain lähtökohtana oli uuden kunnan perustaminen pääasiallisena menettelytapana. Kirjoittajan mukaan monissa yhdistymisprosesseissa kunnat ovat nähneet psykologista merkitystä sillä, että vanhat kunnat lakkautetaan ja uusi kunta perustetaan, jolloin kunnat ovat lähtökohtaisesti tasavertaisempia.

4.4 Yhteismetsien yhdistäminen

Havia ja Petterson (2015, 180) ovat listanneet seuraavat tavat, joilla yhteismetsä voi laajentua:

- Metsäalue liitetään yhteismetsään yhteismetsäosuuksia vastaan.
- Osakaskunta ostaa metsäalueen.
- Osa yhteismetsän alueesta vaihdetaan laajempaan alueeseen.
- Kaksi tai useampi yhteismetsä yhdistyy.

Yhteismetsälaisissa (L 14.2.2003/109, 6 luku, 34 §) käsitellään yhteismetsien yhdistämistä. Laissa todetaan, että sellaiset yhteismetsät, joiden osakaskunnat ovat sopineet yhteismetsien yhdistämisestä, liitetään yhteen muodostamalla niistä uusi yhteismetsä. Yhteismetsien yhdistämisestä säädetään tarkemmin kiinteistönmuodostamislain (L 12.4.1995/554) 10 luvussa.

Yhteismetsien hyväksytyä kahden tai useamman yhteismetsän yhdistämistä koskevan sopimuksen, on yhdistettävien yhteismetsien osakaskuntien haettava yhdistämistä asianomaiselta maanmittaustoimistolta (L 14.2.2003/109, 7 luku, 38 §).

Yhteismetsälain lisäksi kiinteistönmuodostamislaki määrää yhteismetsien muodostamisesta (L 12.4.1995/554, 10 luku, 96–100 §). Yhteismetsä voidaan muodostaa kiinteistönmuodostamislain perusteella tiluksista, jotka muodostavat tarkoituksen mukaisen kokonaisuuden. Laissa määritetään, miten yhteismetsään otettavat tilukset tulee jyvittää. Lisäksi laissa todetaan, että yhdistettävien yhteismetsien kiinteistöjen osuuksien suuruudet tai niiden laske- misperusteet tulee hyväksyä yhdistymissopimuksen mukaisesti, jollei sopimus loukkaa ke- nenkään oikeutta. (12.4.1995/554, 10 luku, 96–100 §.)

Maanmittauslaitos ja Suomen metsäkeskus ovat julkaisseet Yhteismetsien yhdistymiseen liittyvän prosessikuvauksen syyskuussa 2019 (liite 1). Prosessikuvauksen kohdassa kolme todetaan, että yhteismetsien yhdistämissopimuksessa tulee olla tieto siitä, onko kysymys kahden yhteismetsän **todellisesta yhdistämisestä** vai käytännössä **toisen yhteismetsän liittymisestä toiseen**. Todellinen yhdistäminen voidaan rinnastaa kombinaatiofuusioon ja toisen yhteismetsän liittyminen toiseen voidaan rinnastaa absorptiofuusioon. Maanmittaus- laitoksen mukaan yhteismetsien yhdistyminen (2021) voidaan toteuttaa siten, että kaksi tai useampi yhteismetsä yhdistetään muodostamalla niistä uusi yhteismetsä tai liittämällä toi- nen yhteismetsä toiseen.

Havia ja Petterson (2015, 225) tulkitsevat yhteismetsien yhdistymisessä olevan käytän- nössä aina kyse kombinaatiofuusiosta, koska yhteismetsälaki ei mahdollista muita sulautu- misia. Kirjoittajien mukaan tämä tarkoittaa tämänhetkisen lainsäädännön mukaan sitä, että yhteismetsien yhdistämisessä muodostetaan uusi yhteismetsä, jolloin syntyy uusi osakas- kunta ja aiemmat yhteismetsät lakkaavat olemasta.

Yhdistymiseen liittyvän verotuksen osalta yhteismetsien yhdistymisen prosessikuvauksen kohdassa neljä neuvotaan yhdistyviä yhteismetsiä hakemaan keskusverolautakunnalta en- nakkopäätös yhteismetsien yhdistymisestä mahdollisesti aiheutuvista veroseuraamuksista (liite 1).

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS

Tässä kappaleessa käsitellään tarkemmin opinnäytetyön tutkimusongelmaa ja perustellaan tutkimuksessa käytettyä tutkimusmenetelmää. Tutkimukseen valitun aineistopohjan rajaaminen perustellaan kappaleessa 1.5. Tämän luvun alaotsikoissa perustellaan tutkimus aineiston perusteella tehtyä tutkimuskohteiden valintaa sekä tutkimuksen suorittamista.

5.1 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön tutkimusongelmaksi asetettiin kysymys siitä, miten laajenemista tavoittelevat yhteismetsät haluavat laajentua. Laajentumisen osalta selvitettiin yhteismetsien suhtautumista yhdistämiseen yhtenä liiketoiminnan kasvuvaihtoehtona ja sitä, mitkä asiat rajoittavat yhteismetsien yhdistymistä. Tutkimuksessa haettiin vastausta siihen, onko laajenevilla yhteismetsillä laajenemisstrategiaa ja missä järjestyksessä laajenevat yhteismetsät ovat valmiita laajentumaan.

Tutkimusongelman alakohtia olivat:

- Minkälainen hallinto laajenevissa yhteismetsissä on?
- Miten yhteismetsät ovat laajentuneet ja miten ne aikovat jatkossa laajentua?
- Miten yhteismetsien yhdistäminen nähdään prosessina?
- Miten laajenemishaluiset yhteismetsät suhtautuvat yhteismetsien yhdistämiseen ja missä tapauksessa yhteismetsien yhdistäminen olisi harkinnanvaraista?

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista haastattelututkimusta, jolla pyrittiin objektiivisesti tavoittamaan tutkittavien oma näkökulma tutkimusongelmaan. Haastattelututkimus kohdistettiin yhteismetsien toiminnasta vastaaville henkilöille eli toiminnanjohtajille, toimitsijoille tai heiden puuttuessa yhteismetsien osakkaita edustavien hoitokuntien puheenjohtajille.

Haastattelututkimusta tuki se, että yhteismetsien yhdistymistä ei ole vielä tehty, eikä aiheesta ole siitä johtuen vielä tutkittavaa ennakkotapausta (Matilainen 2021b). Kanasen (2010, 41) mukaan laadullisen tutkimuksen pääsääntönä voidaan pitää näkemystä, jonka mukaan mitä vähemmän ilmiöstä tiedetään, niin sitä todennäköisemmin kysymykseen tulee ainoastaan aiheen tutkiminen kvalitatiivisena menetelmänä.

Myös Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2014, 106) esittävät haastattelun sopivan hyvin moniin kehittämistehtäviin, koska haastattelulla saadaan kerättyä yksilöstä, tutkimustilanteen subjektina, nopeasti ja syvällisesti tietoa ja samalla on mahdollista saada uusia näkökulmia avaavaa aineistoa.

Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Eskola ja Suoranta (1998, 63) mainitsevat puolistrukturoidun haastattelun kysymysten muotoilun ja järjestyksen olevan kaikille saman mutta eroavan strukturoidusta haastattelusta siten, että kysymyksissä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, jolloin haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin.

5.3 Haastatteluihin valitut yhteismetsät

Tutkimukseen valittiin maantieteellisesti mahdollisimman laajasti Suomea kattava alue. Haastateltavista yhteismetsistä pyrittiin saamaan mukaan kattavuuden lisäksi myös pinta-alaltaan mahdollisimman kattava kokonaisuus. (Taulukko 2.) Pinta-alaltaan pienin tutkittu yhteismetsä oli 396 hehtaaria ja suurin 93 127 hehtaaria. Haastateltujen yhteismetsien pinta-ala oli yhteensä 180 003 hehtaaria, joka kattoi 89 prosenttia laajenevien yhteismetsien pinta-alasta. Haastateltavien yhteismetsien mediaanikoko oli tutkimusaineiston perusteella 2 158 hehtaaria, mikä oli 971 hehtaaria suurempi kuin tutkimusaineiston kaikkien laajenevishaluisten yhteismetsien mediaanikoko.

Taulukko 4. Haastattelututkimukseen valitut laajanevat yhteismetsät Maakunnittain (Yhteismetsärekisteri, [viitattu 22.9.2021]).

Maakunta	Yhteismetsän nimi	Pinta-ala,
Etelä-Pohjanmaa	Kauhavan yhteismetsä	1 774
Kanta-Häme	Riitalan yhteismetsä	2 594
Lappi	Sallan yhteismetsä	68 849
Pirkanmaa	Yhteismetsä Forestia	1 871
Pohjois-Karjala	Ukonvaaran yhteismetsä	396
Pohjois-Pohjanmaa	Kuusamon yhteismetsä	93 127
Pohjois-Pohjanmaa	Haapaveden yhteismetsä	2 480
Pohjois-Savo	Sukevan yhteismetsä	3 959
Päijät-Häme	Alhaisen-Kirilän yhteismetsä	1 187
Päijät-Häme	Metsänomistajien yhteismetsä	497
Päijät-Häme	Etelä-Suomen yhteismetsä	2 444
Varsinais-Suomi	Tourulan yhteismetsä	825

5.4 Tutkimuskysymykset ja haastattelu

Haastattelututkimuksen kyselylomake rakennettiin käyttämällä Kanasen (2010, 92) näkemystä kyselylomakkeen kysymysten järjestyksestä. Kananen suosittelee kyselylomakkeen muodostamista siten, että se etenee yleisestä yksityiseen eli ensin esitetään aihealueen yleisluontoiset kysymykset ja sen jälkeen vaikeammat kysymykset. Kirjoittajan mukaan tällaista suppilotekniikkaa kannattaa käyttää, jotta vastaajan on helppo edetä aihealueen sisällä vähitellen yksityiskohtaisempiin asioihin.

Laajenevien yhteismetsien laadullinen haastattelututkimus suoritettiin puhelinhaastatteluna 11.8-29.9.2021 välisenä aikana. Tutkimuksessa haastateltiin kahtatoista (n=12) yhteismetsän vastuuhenkilöä. (Taulukko 2.) Haastateltavia henkilöitä lähestyttiin esittelysoitolla, jossa kerrottiin tutkimuksesta. Puhelinsoiton jälkeen tutkimukseen suostuneille haastateltaville lähetettiin haastatteluaineisto ja siihen liittyvä alustus etukäteen tutustuttavaksi.

Haastatteluaineiston alustuksessa kerrottiin, että tutkimusaineiston taustakysymysten perusteella on tarkoitus selvittää:

- minkälainen hallinto on yhteismetsillä ja eroaako se kasvuyritysten hallintorakenteesta.

- yhteismetsän tulonmuodostus, jonka perusteella laajenemishaluisia yhteismetsiä voi ryhmitellä eri kokoluokkiin.
- yhteismetsän palveluiden käyttö, jolla peilataan yhteismetsän palvelurakenteen monipuolisuutta.
- yhteismetsän markkina-arvo, jolla peilataan yhteismetsää sijoitusvaihtoehtona osakkaiden näkökulmasta.

Yhteismetsien laajenemiseen liittyvien kysymysten osalta alustuksessa kerrottiin, että niiden tarkoituksena on selvittää, miten yhteismetsien laajeneminen ja yhteismetsien yhdistyminen nähdään laajenemishaluisten yhteismetsien hallinnossa.

Haastattelukysymyksissä kysyttiin yhteismetsien hallintoon, perustamiseen ja liikevaihtoon liittyvien kysymysten lisäksi SWOT-analyysia varten yhteismetsien vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia. Näiden kysymysten jälkeen tutkimuskysymyksissä keskityttiin yhteismetsien laajenemiseen. Kysymyksissä käsiteltiin laajenemisen tahtotilaa, laajenemisstrategiaa, laajenemisjärjestystä, kiinnostusta naapurikiinteistöihin ja omistuksen laajenemista useamman kunnan alueelle. Kyselylomakkeen loppuosan kysymyksissä käsiteltiin yhteismetsien yhdistämistä ja sekä yhdistämiseen liittyvää prosessia. Haastattelukysymykset ovat liitteenä 2.

6 TULOKSET

Haastattelututkimukseen vastasi 12 (n=12) laajenevaa yhteismetsää, jotka sijaitsivat yhdeksän eri maakunnan alueella. Haastateltujen yhteismetsien pinta-alaksi kertyi 180 003 hehtaaria, joka vastasi 89 % laajenemishaluisten yhteismetsien pinta-alasta ja 25 % Suomen yhteismetsien pinta-alasta (Suomen yhteismetsät 8.1.2021, 1–10).

Haastattelututkimus tehtiin kahdeksalle hoitokunnan puheenjohtajalle, kolmelle toiminnanjohtajalle ja yhdelle toimitsijalle. Kaikki vastaajat olivat sukupuoleltaan miehiä. Tutkimuksen perusteella osakaskuntien operatiivisena toimijana oli kuuden yhteismetsän osalta hoitokunta (50 %), neljän osalta toiminnanjohtaja (33 %) ja kahden osalta toimitsija (17 %). Mediaania suurempien yhteismetsien operatiivisena toimijana oli neljän yhteismetsän osalta toiminnanjohtaja (67 %) ja kahden osalta pelkästään hoitokunta (33 %). Mediaanikiinteistöä pienempien osalta operatiivisena toimijana oli neljän yhteismetsän osalta hoitokunta (67 %) ja kahden osalta toimitsija (33 %).

Osakaskuntien hallinnon operatiivisilta johtajista (toiminnanjohtaja, toimitsija tai hoitokunnan puheenjohtaja) kuudella (50 %) oli yhteismetsän osakkuus, viidellä ei ollut osakkuutta (42 %) ja yhdellä (8 %) ei ollut osakkuutta mutta hän toimii osakkaan edustajana eli ei ole täysin ulkopuolinen. Mediaania suurempien yhteismetsien henkilöistä kolme (50 %) oli yhteismetsän osakkaana ja kolme (50 %) ei ollut osakkaana. Mediaania pienempien yhteismetsien henkilöistä kolme (50 %) oli yhteismetsän osakkaana, kaksi (33 %) ei ollut osakkaana ja yksi (17 %) toimi osakkaan edustajana.

Kahdentoista haastatellun yhteismetsän hoitokunnan koko oli yhteensä 57 jäsentä. Keskiarvo hoitokunnan koolle oli viisi jäsentä yhteismetsää kohti. Hoitokunnan jäsenten iän keskiarvo oli 57 vuotta. Hoitokunnan jäsenistä 55 (96 %) oli miehiä ja kaksi (4 %) oli naisia. Hoitokunnan jäsenistä 56 (98 %) oli yhteismetsän osakkaita ja yksi (2 %) ei ollut osakas. Mediaania suurempien ja pienempien yhteismetsien hoitokuntien keskiarvo oli viisi jäsentä.

Haastatellut yhteismetsät jakautuivat perustamishistorian mukaan neljään eri jaotteluluokkaan. Sijoitusyhteismetsiä oli viisi (42 %), asutusyhteismetsiä oli neljä (33 %), isojakoyhteismetsiä oli kaksi (17 %) ja suvun yhteismetsiä oli yksi (8 %). Mediaania suuremmista yhteismetsistä kaksi (33 %) oli asutusyhteismetsiä, kaksi (33 %) oli isojakoyhteismetsiä ja kaksi

(33 %) oli sijoitusyhteismetsiä. Mediaania pienemmistä yhteismetsistä kaksi (33 %) oli asutusyhteismetsiä, kolme (50 %) oli sijoitusyhteismetsiä ja yksi (17 %) oli suvun yhteismetsiä.

Perustamisvuoden keskiarvo oli sijoitusyhteismetsien osalta vuosi 2010, asutusyhteismetsien osalta vuosi 1952, isojakoyhteismetsien osalta 1947 ja suvun yhteismetsän osalta 2007. Mediaania suurempien yhteismetsien perustamisvuoden keskiarvo oli vuosi 1971 ja mediaanikiinteistöä pienempien osalta vuosi 1989.

6.1 Yhteismetsien tulojen ja menojen muodostus

Kahdentoista haastatellun laajenevan yhteismetsän haastattelussa ilmoitettu pinta-ala oli yhteensä 185 927 hehtaaria. Haastattelussa yhteismetsien ilmoittama hakkuumäärä kolmen vuoden keskiarvolla oli yhteensä 374 900 m³. Tämä tarkoittaa keskiarvona 3,5 kuutiometrin hakkuumäärää ja mediaanina 3,3 kuutiometrin hakkuumäärää laskettuna metsähehtaaria kohti. Suurin hakkuumäärä oli 5,3 kuutiometriä hehtaarilla ja pienin 1,5 kuutiometriä hehtaaria kohti.

Kaikkien haastateltujen yhteismetsien tuloista pääosa koostui puutavaran myynnistä. Isoimmat yhteismetsät tekivät hakkuut toimituskauppana ja yhtä lukuun ottamatta loput yhteismetsät myyvät puut pystykaupalla.

Puukaupasta saadun tulon osuus vaihteli sanallisissa vastauksissa seuraavasti:

- Yhteismetsä saa ainoastaan puukauppatuloa.
- Pääosa tulosta tulee puukaupasta.
- Käytännössä täysin puukauppatuloista.

Puukaupasta saatavan tulon osuus vaihteli lukuina ilmoitetuissa vastauksissa seuraavasti suurimmasta pienimpään:

- 97 %
- 95 %
- 90–95 %

- 90 % (neljän yhteismetsän osalta saatu vastaus)
- 75 %
- 67–75 %.

Taulukossa 5 mainitaan yhteismetsien saamat muut kuin puukaupan tulonlähteet.

Taulukko 5. Yhteismetsien muut tulonlähteet.

Tulonlähde	Vastaajien
Metsästysoikeuksista saatavat vuokratulot	8
Kemera-tuet	6
Sijoitustuotot (esim. rahastot, Metsäliiton jäsenosuudet)	6
Tonttien vuokratulot	3
Tuulivoimayhtiöiden vuokratulot	3
Maa-aineskaupat (esim. soranotto)	3
Ympäristötuet ja suojelukorvaukset	3
Pellonvuokratulot	2
Asuntojen vuokratulot	2
Turvesoiden vuokraus	2
Muiden yhteismetsien osinkotuotot	1
Metsäkiinteistöjen myyntitulot	1
Työnjohtokorvaukset (esim. metsätien teko toisille toimijoille)	1
Luonnontuotteiden myynti	1

Yhteismetsien pääasiallisista metsätalouteen liittyvistä menoista kaikki haastatellut yhteismetsät kertoivat metsänhoitotöiden olevan suurin kuluerä. Taulukossa 6 eritellään haastattelussa mainitut menoerät.

Taulukko 6. Yhteismetsien pääasialliset menoerät.

Menoerät	Vastaajien määrä
Metsänhoitotyöt	12
Hallintokulut	4
Toimituskaupan kulut (hakkuu, ajo, maantiekuljetus)	3
Tiestön perusparannukset	3
Lainojen korkomenot	3
Vakuutukset	2
Verot	2
Toiminnanjohtajan kulut	2
Penkkateiden teko	1
Lannoitus	1
Kunnostusojitus	1

6.2 Ylijäämän jako

Yhteismetsän hallinnosta, talouden hoidosta, metsäsuunnitelmassa edellytetyistä metsänhoidollisista toimenpiteistä, osakaskunnan omaisuuden kunnossapidosta sekä muista tehtävistä ja velvoitteista johtuneet menot on suoritettava, tai niiden suorittamista varten varattava varat, ennen ylijäämän jakamista osakkaille. Osakkaille jaettavasta ylijäämästä kukin osakas saa omistamansa kiinteistön yhteismetsäosuutta vastaavan osan. (L 14.2.2003/109, 5. luku, 32 §).

Vuosittainen ylijäämän jako nähtiin suurena menoeränä kaikissa haastatelluissa yhteismetsissä. Vastausten perusteella jaettava ylijäämä pyrittiin pitämään suurin piirtein nykyisellä tasolla. Yksikään haastateltu yhteismetsä ei ollut vähentänyt ylijäämän jakomäärää viime vuosina. Ainoastaan yhdellä haastatelluista yhteismetsistä oli paineita kasvattaa ylijäämän jakoa. Haastateltavat kommentoivat ylijäämän jakoa seuraavasti:

Ylijäämän jako on kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana ja osakkaat ovat tyytyväisiä, joten ylijäämän kasvattamiseen ei ole paineita. Yhteismetsässä ei ole myöskään haluttu, että yhtenä vuotena kasvatetaan hurjasti, vaan ylijäämän jakomäärää halutaan kasvattaa tasaisesti.

Ei ole paineita. Yhteismetsällä on hyväksytty sijoitusstrategia.

Ei pysty sanomaan, että olisi paineita.

Ehkä osakkailla on halua kasvattaa ylijäämää, mutta paineita ei ole.

Ei ole paineita, mutta tarkoitus on kasvattaa ylijäämää tasaisesti ja varovaisesti.

Ei ole paineita. Monella osakkaalla ja myös hoitokunnalla on tavoite, että ylijäämän määrä pysyy vähintään nykyisellä tasolla. Pyrkimys on, että ylijäämä jaetaan eikä niin, että sitä jätettäisiin jakamatta.

Ei ole paineita. Ylijäämä on haluttu pitää mahdollisimman tasaisena.

Osakaskunnassa on aina niitä, jotka haluaisivat enemmän. Hyvin esitellyllä budjetilla on kuitenkin päästy hoitokunnan haluamaan tulokseen.

Paineita ei sinänsä ole mutta ei voi ajatella niin, että joku vuosi ylijäämää ei jaettaisi.

Vanhemmat hoitokunnan jäsenet haluavat nostaa ylijäämää. Yhteismetsässä on päätetty maksaa kuitenkin ensin metsälainoja pois.

Kaikki osakkaat ovat tyytyväisiä ylijäämän jakoperusteisiin. Ei ole paineita.

Kyllä on. Osa osakkaista haluaa paljon ylijäämää, osalle osakkaita riittää maltillinen ylijäämä. Terveen yhteismetsän pitää tehdä vuosittain hakkuuta, että osakkailla pysyy mielenkiinto.

6.3 SWOT-analyysi laajentuvista yhteismetsistä

SWOT-analyysillä tutkittiin laajenevien yhteismetsien vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia. Haastateltujen yhteismetsien tulokset jaettiin mediaanikiinteistön, 2 158 hehtaaria, perusteella kahteen ryhmään: mediaanikiinteistöä suuremmat yhteismetsät ja mediaanikiinteistöä pienemmät yhteismetsät. (Taulukot 6.–7.)

Mediaanikiinteistöä suuremmista yhteismetsistä kaksi oli asutusyhteismetsiä, kaksi oli isojakoyhteismetsiä ja kaksi oli sijoitusyhteismetsiä. Mediaanikiinteistöä pienemmistä yhteismetsistä yksi oli suvun yhteismetsä, kaksi oli asutusyhteismetsiä ja kaksi oli sijoitusyhteismetsiä.

Taulukko 7. Mediaanikiinteistöä suuremmat haastatellut laajenevat yhteismetsät.

Maakunta	Yhteismetsän nimi	Pinta-
Pohjois-Pohjanmaa	Kuusamon yhteismetsä	93 127
Lappi	Sallan yhteismetsä	68 849
Pohjois-Savo	Sukevan yhteismetsä	3 959
Kanta-Häme	Riitalan yhteismetsä	2 594
Pohjois-Pohjanmaa	Haapaveden yhteismetsä	2 480
Päijät-Häme	Etelä-Suomen yhteismetsä	2 444

Taulukko 8. Mediaanikiinteistöä pienemmät haastatellut laajenevat yhteismetsät.

Maakunta	Yhteismetsän nimi	Pinta-ala, ha
Pirkanmaa	Yhteismetsä Forestia	1 871
Etelä-Pohjanmaa	Kauhavan yhteismetsä	1 774
Päijät-Häme	Alhaisen-Kirilän yhteismetsä	1 187
Varsinais-Suomi	Tourulan yhteismetsä	825
Päijät-Häme	Metsänomistajien yhteismetsä	497
Pohjois-Karjala	Ukonvaaran yhteismetsä	396

6.3.1 Vahvuudet

Haastateltujen mediaanikiinteistöä suurempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostuivat alla olevan luettelon mukaiset vahvuudet. Ensimmäisenä ovat ne vahvuudet, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne vahvuudet, jotka toistuivat vähintään kolmessa haastatellussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostui yhteismetsien metsänhoidon korkea taso, hyvä taloustilanne, suuren pinta-alan mahdollistama toimintavolyymi sekä mahdollisuus valikoida kiinteistöjen hankinnassa.

1. Metsänhoidon korkea taso:

Yhteismetsässä on vuosikymmeniä harjoitettu intensiivistä metsänhoitoa.

Metsänhoidon taso on ollut ammoisista ajoista lähtien hyvä ja hoitomenetelmät ovat olleet ajanmukaisia.

Metsätalouteen ja metsäntuottoon liittyvä ammattitaito.

Hakkuumahto on korkea, koska hakkuu on ollut varovaista ja kestävä. Hakataan vähemmän kuin metsä kasvaa.

Puunkorjuun osaaminen.

Puunostajien verkosto on hyvä ja puut saadaan hyvällä hinnalla markkinoille.

Metsillä on hyvä kehitysluokkajakauma.

2. Taloustilanne:

Yhteismetsällä on kassavaroja.

Taloustilanne on vahva ja kassavirta on hyvä.

Tontit, joiden vuokratulo tasoittaa tulovirtaa.

Muiden tuottojen kehittäminen, esimerkiksi tuulivoima.

3. Suuri toimintavolyymi ja pinta-ala:

Yhteismetsän kokoluokka on tarpeeksi suuri.

Yhteismetsä on pinta-alaltaan tarpeeksi suuri.

Suuri toimintavolyymi ja laaja pinta-ala, jonka avulla yhteismetsä kestää monenlaisia ongelmia. Laajuus on vahvuus.

Jos nykyinen hoitokunnan puheenjohtaja lopettaa niin yhteismetsän toiminnalla on jatkuvuutta, koska se on tarpeeksi suuri.

4. Kiinteistöjen hankinta:

Maanostopolitiikassa on oltu kriittisiä. Vähäravinteisia kiinteistöjä ei ole hankittu.

Kiinteistöjen hankinnassa on alusta saakka ollut tietty logiikka. Vaikka ne ovat kartalla hajallaan niin kaikki tilat ovat hyvän tiestön varrella. Yhteismetsä hankkii kiinteistöjä mutta myös myy pois sopimattomia tiloja. Yhteismetsä vaihtaa tiloja.

Yhteismetsän maat ovat maantieteellisesti rajatulla alueella, tiestöllisesti hyvien liikenneyhteyksien varrella.

Haastateltujen mediaanikiinteistöä pienempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostui alla olevan luettelon mukaiset vahvuudet. Ensimmäisenä mainitaan vahvuudet, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne vahvuudet, jotka toistuivat vähintään kolmessa haastatellussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostui arvostus yhteismetsien hoitokuntaa kohtaan, tiivis toimialue ja johdonmukainen toiminta.

1. Aktiivinen ja osaava hoitokunta:

Hyvä porukka (hoitokunta ja osakaskunta), jonka kanssa tullaan hyvin toimeen ja osakkaat käyvät kokouksissa.

Hyvä ja ammattitaitoinen hoitokunta.

Osakaskunnan aktiivisuus. Erittäin aktiivinen osakaskunta, joka kannustaa yrittämään ja tekemään uusia haasteita.

Hyvä yhteismetsän hallinto ja hyvä hoitokunta.

Hoitokunta on ennakkoluuloton, avoin kaikille ehdotuksille, mahdollisuuksiin tarttuva ja kykenee nopeisiin ratkaisuihin. Myös osakaskunta antaa tukensa hoitokunnalle.

Yhteismetsä on ammattimaisissa käsissä.

Hyvä toimitsija, tekee työnsä kuten pitää.

2. Tiivis toimialue:

Metsät ovat kunnossa ja sijaitsevat suhteellisen lähellä toisiaan. Metsätilat ovat järkevän kokoisia ja niissä on järkevä kehitysrakenne.

Yhteismetsän kiinteistöt ovat hyvin pienellä alueella (3–4 kilometrin säteen sisällä linnuntietä mitattuna).

Yhteismetsässä halutaan toimia paikallisesti ja siten, että tilamuodot tukevat toisiaan.

Yhteismetsä toimii maantieteellisesti rajatulla alueella.

Yhteisöverot jäävät paikkakunnalle metsänhoitotöiden kautta (alueellinen vahvuus).

3. Johdonmukainen toimintamalli:

Yhteismetsä on toiminut johdonmukaisesti.

Yhteismetsä on äärimmäisen avoin ja tasapuolinen.

Tasa-arvoisuus jokaista osakasta kohtaan (arvonmääritys).

Yhteismetsään liittyvä kiinteistö arvostetaan metsänhoitoyhdistyksen tekemällä summa-arvolla, jonka perusteella lasketaan osuudet. Laskentatapa on pysynyt samana alusta asti.

Yhteismetsä on perustettu pelkästään laajenemista varten, joten yhteismetsällä on, vakiintunut tapa toimia liitostapauksissa.

Uusi sijoitus pohjainen yhteismetsä.

Yksittäisinä huomioina nousi esille seuraavia kommentteja:

Toimitaan varovaisuusperiaatteella.

Yhteismetsä hoitaa metsänhoidolliset palvelut ja osakas saa tuloksen yhteismetsän (hoitokunnan) tekemästä toiminnasta.

Myrsky- ja palovahingoita suojautuminen, koska yhteismetsän omistus on ja kaantunut laajalle alueelle. Myrsky tai palo ei vie koko omaisuutta kerralla.

Maanvaihto kunnan kanssa.

Toiminnan jatkuvuus.

Yhteismetsälle on löydetty hyvä toimintamalli. Ylimääräiset kulut on karsittu pois ja toimitaan todella tehokkaasti. Tulos saadaan aikaan pienistä tulovirroista pienillä kuluilla. Kustannustehokas toiminta.

Ihmisiä pystyy helposti vakuuttamaan, että yhteismetsään kannattaa lähteä mukaan.

6.3.2 Heikkoudet

Haastattelussa mediaanikiinteistöä suurempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostuivat alla olevan luettelon mukaiset heikkoudet. Ensimmäisenä ovat ne heikkoudet, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne heikkoudet, jotka toistuivat vähintään kahdessa haastatellussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostui heikkouksina osakaskunnan ikääntyminen, hoitokunnan ammattitaito ja ikääntyminen sekä yhteismetsien edunvalvonta.

1. Osakaskunnan ikääntyminen:

Osakaskunta on ikääntynyt.

Nuoria osakkaita on vähän. Osakaskunnan kokouksessa on vähimmäisosuuden ostomäärää pudotettu, että saadaan nuoria lisää, koska muuten minimisijoitusosuus olisi liian suuri. Osakaskunnan kokouksiin osallistuvista noin 30 henkilöstä vain kaksi on alle 50-vuotiaita.

Nuoria ei ole ja osakkuuksia tulisi saada enemmän.

2. Hoitokunnan ammattitaito ja ikääntyminen:

Hallinnon osaaminen. Liiketalouden osaamista on hallinnossa liian vähän ja hallinnon jäsenillä tulisi olla näkemyksiä. Hallinto koostuu paikallisista henkilöistä ja paikallisuus tekee toiminnan konservatiiviseksi.

Hallintoon pitäisi löytää uusia, asiansa osaavia henkilöitä ja sellaiselta maantieteelliseltä sijainnilta, että yhteismetsän asioita pystyy hoitamaan.

Hoitokunnassa on korkea keski-ikä.

3. Yhteismetsien edunvalvonta:

Heikko yhteismetsien tunnettuus valtakunnallisesti. Yhteismetsien julkisuuskuvassa on parannettavaa.

Yhteismetsillä on kapea edunvalvonta, suoraa edunvalvojaa yhteismetsillä ei ole. Suomen yhteismetsät ry lobbaa mutta siellä ei ole ketään suoraan palkkalisloilla. Homman tekee se, joka on vetovastuussa.

Mediaanikiinteistöä pienempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostui alla olevan luettelon mukaiset heikkoudet. Ensimmäisenä mainitaan ne heikkoudet, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne heikkoudet, jotka toistuivat vähintään kahdessa haastatellussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostui heikkouksina osakaskunnan ikääntyminen sekä hoitokunnan etiikka ja ikääntyminen.

1. Osakaskunnan ikääntyminen:

Osakaskunnan ikääntyminen. Hoitokunta on nuori verrattuna osakaskuntaan. Ihmiset eivät ole kiinnostunut vastuusteistä, kun ikää tulee.

Osakaskunta vanhenee.

Vanhat maanviljelijät myyvät peltonsa mutta jättävät yhteismetsäosuutensa itselleen, joka aiheuttaa sen, että uusia nuoria ei tule mukaan toimintaan.

Osakaskunnan ikääntyminen.

2. Hoitokunnan etiikka ja ikääntyminen:

Eturistiriidat hoitokunnassa. Pieni jännite on syntynyt nykyistä hoitokuntaa kohtaan. Ihmiset riitelevät enemmän kuin asiat. Periaatteessa yleinen kokous ei voi vaihtaa hoitokuntaa, koska ketään ei löydy tilalle.

Yhteismetsän toiminta on liikaa henkilöitynyt toimitsijaan. Tämä pitää hyvissä ajoin ymmärtää ja siirtää yhteismetsä hoitokuntamalliin.

Hoitokunnan ikääntyminen.

Yksittäisinä huomioina tuli esille seuraavia kommentteja:

Metsäyhtiöiden hankintapolitiikan takia pääosa puukaupoista joudutaan myydä pystykauppana, joka aiheuttaa yhteismetsän taloudelliseen tilanteeseen vaihteluita. Jos pystykaupan hakkuu viivästyy, tulee ongelma, että riittävätkö yhteismetsän rahat.

Ongelma, mikä ei vielä haittaa, on pankkien tiukka vakuuksien vaatiminen. Yhteismetsällä on aikomus ostaa kiinteistöjä, joita voi kiinnittää. Selvityksen alla on, voiko tuulivoimasopimuksista saada pankille kelpaavia kiinnityksiä.

6.3.3 Mahdollisuudet

Haastateltujen mediaanikiinteistöä suurempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostuivat alla olevan luettelon mukaiset mahdollisuudet. Ensimmäisenä ovat ne mahdollisuudet, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne mahdollisuudet, jotka toistuivat vähintään kahdessa haastatellussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostuivat ansaintamahdollisuudet muista tulonlähteistä, puuston kasvupotentiaali ja puuston kysyntä sekä yhteismetsien laajeneminen.

1. Muut tulonlähteet:

Mahdollisuuksia on paljon, koska yhteismetsällä on paljon pinta-alaa: metsästyksen ja sen kehittäminen, luontoon liittyvä käyttö (mönkijät, moottorikelkat, vuokrakämpät, kaavoitukset ja tuulivoima.

Metsästysbisneksen mahdollisuus (metsästysvuokrasopimukset ja metsästysluvat).

Tuulivoima.

Maa-ainesten otto.

Metsästä saatavat muut tulot, jos toiminta olisi kannattavaa. Esim. pakurin viljely.

Neuvottelut suojelualueista.

2. Puuston kasvupotentiaali ja kysyntä:

Metsänhoitoa on mahdollista tehostaa; turvetuotantoalueita on vapautunut turvetuotannosta ja niitä alueita on laitettu kasvuun.

Yhteismetsän hyvä kehitysluokkajakauma.

Keskimääräinen puuston kasvu on hyvä. Metsäpohjat ovat hyvät. Kalliota ei ole ja kitu- ja joutomaat ovat vähäisiä.

Kemin ja Oulun tehdasinvestoinnit takaavat puunkysynnän laajalta alueelta. Lisäksi yhteismetsän alueella on kolme isoa toimivaa sahaklusteria.

3. Yhteismetsien laajentuminen:

Yhteismetsän laajeneminen. Laajenemisen kautta hakkuumäärä lisääntyy ja siten ylijäämän jako kasvaa.

Noin 40 % yhteismetsän alueen metsäkiinteistöjen omistajista joutuu miettimään seuraavan 20 vuoden aikana, mitä he tekevät kiinteistöilleen: myyvätkö, siirtävätkö lapsille, liittyvätkö yhteismetsään jne.

Mediaanikiinteistöä pienempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostuivat alla olevan luettelon mukaiset mahdollisuudet. Ensimmäisenä ovat ne mahdollisuudet, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne mahdollisuudet, jotka toistuivat vähintään kahdessa haastatellussa yhteismetsässä. Vastauksissa korostuivat

yhteismetsien laajeneminen, taustaorganisaatio sekä sukupolvenvaihdokseen, perikuntiin ja uusien sukupolvien metsänhoidon osaamisen taso.

1. Yhteismetsien laajeneminen:

Yhteismetsien yhdistyminen: haastateltu ja lähellä sijaitseva yhteismetsä ovat samankokoisia. Yhdistämisellä saataisiin toinen hoitokunta pois, menot pienemmäksi ja puukauppavolyymit suuremmiksi.

Hyvin toimiva yhteismetsä pystyy olemaan metsätilakaupassa mukana ja kasvamaan. Silloin yhteismetsällä täytyy olla kasvustrategia.

Yhteismetsän laajentuminen. Sukuyhteismetsien mukaan saaminen. Kiinteistöjen ostotoiminta.

Metsätiloja tarjotaan suoraan yhteismetsälle ostettavaksi.

2. Yhteismetsän taustalla oleva toimija:

Yhteismetsän taustalla olevan metsäteollisuusyrityksen voima.

Yhteismetsä hyödyntää metsänhoitoyhdistysten verkostoa metsänhoitotöihin, yhteismetsän kasvuun ja kehittämiseen. Yhteismetsää on lobattu paljon metsänhoitoyhdistyksen tilaisuuksissa. Yhteismetsä on henkilöitynyt metsänhoitoyhdistyksen yhteismetsäksi, joka antaa uskottavuutta, etenkin kun metsänhoitoyhdistys on yhteismetsän osakkaana ja metsänhoitotöiden tekijänä.

3. Sukupolven vaihdos, perikunnat ja metsänhoidon osaaminen:

Sukupolvenvaihdossa yhteismetsän tarjoaminen uudeksi omistusmuodoksi.

Perikuntaomistaminen ei ole vähentynyt.

Yhteismetsillä on iskun paikka, koska yksityisten henkilöiden metsätalouden osaaminen huononee ja metsätilojen pirstoutuminen on läsnä.

6.3.4 Uhat

Haastateltujen mediaanikiinteistöä suurempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostuivat alla olevan luettelon mukaiset uhat. Ensimmäisenä ovat ne uhat, jotka toistuivat eniten haastatelluissa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne uhat, jotka toistuivat vähintään kahdessa haastatellussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostuivat luonnonsuojelu ja puutavaran kysyntä.

1. Luonnonsuojelu

Luonnonsuojeluvaatimukset, jos ne kiristyvät arvaamattomalla tavalla. Luonnonsuojelu on uhka, kun se tulee muiden käskystä mutta myös mahdollisuus silloin, kun luonnonsuojelu on omissa käsissä.

Luonnonsuojelulakiin tulevat lausunnot. Vanhojen metsien suojelu.

Metsien käytön yleinen hyväksyttävyyys ja turvemaiden käytölle asetettavat rajoitukset (yhteismetsällä on paljon turvepohjaisia maita).

Yleinen epävarmuus sen suhteen, että metsätalous on ympäristöasioiden armoilla.

Ei ole itsestään selvää, että tulevaisuudessa metsiä hakataan samalla tavalla kuin nyt. Kaikki metsäalalla eivät sitä ymmärrä.

Luontoväki, liito-oravat, soiden suojelu, metsien hakkuiden / hoitotöiden kieltö.

Yleinen asenne metsätaloutta vastaan.

Rajut maanmuokkausmenetelmät ja isot ojat lisäävät polarisaatiota tehometsätalouden ja virkistyskäytön välillä. Molemmiin puoleinen lähestyminen olisi parempi keino. Puunmyyjien tulisi suostua tinkimään hakkuutuloista, jotta vastikkeeksi hakkuun maisema jäisi kauniimmaksi. Se olisi tärkeää maisemallisesti ja myös luonnossa liikkujalle. Muiden huomioiminen pienentäisi polarisaatiota.

Uhkana ovat samat metsiin liittyvät keskustelut ja toimenpiteet mitä tulee EU:n tasolta ja mitä Suomessa päätetään.

2. Puutavaran kysyntä

Puumarkkinat supistuvat, puun reaalihintaa laskee.

Aikaisemmin uhkana oli puutavaran kysyntä, kun yhteismetsä sijaitsee kaukana tehtaista. Nyt uhka on uusien investointien myötä väistymässä.

Mediaanikiinteistöä pienempien laajenevien yhteismetsien vastauksissa korostuivat alla olevan luettelon mukaiset uhat. Ensimmäisenä ovat ne uhat, jotka toistuivat eniten haastattelussa yhteismetsissä ja viimeisenä ovat ne uhat, jotka toistuivat vähintään kahdessa haastattelussa yhteismetsässä.

Vastauksissa korostuivat henkilökemiat ja ilmastonmuutos.

1. Henkilökemiat

Yhteismetsän toiminta on henkilöitynyt hieman liian paljon nykyiseen puheenjohtajaan ja siten toiminnot ovat liian paljon yhden henkilön käsissä. Se on ollut aluksi vahvuus mutta pikkuhiljaa siitä on alkanut tulla myös uhka.

Henkilökemiat. Onneksi enemmistö päättää yhteismetsässä; demokraattinen hallintomalli ja menettelytavat.

Yhteismetsää pyöritetään sukulaisten kanssa.

2. Ilmastomuutos

Ilmaston lämpeneminen.

Ilmaston muutos, esim. myrskyt.

Yksittäisinä huomioina tuli esille seuraavia kommentteja:

Yhteismetsät ovat vapaata riistaa Greenpeaceille. Ensiksi he käyvät Lapin metsien kimppuun, sitten yhteismetsien kimppuun. Yhteismetsä on jo nimenä sellainen, että se luo mielikuvan yhteisestä omaisuudesta.

Yhteismetsän sijainti kaupungin läheisyydessä ja siihen liittyvä maanvaihto ja kaavoitus.

Kasvottomat sijoitusyhteismetsät.

6.4 Yhteismetsien kasvupalukkuus

Haastattelututkimuksessa selvitettiin laajenevien yhteismetsien mahdollisuuksia tehostaa toimintaa nykyisen kokoisena yhteismetsänä. Kasvupalukkuuden osalta selvitettiin myös syitä, miksi haastateltavat yhteismetsät haluavat laajentua sekä sitä, onko yhteismetsillä kirjattua laajenemisstrategiaa.

6.4.1 Toiminnan tehostaminen nykyisen kokoisena yhteismetsänä

Laajenevien yhteismetsien näkemys toiminnan tehostamisesta jakautui sekä mediaaniyhteismetsää suurempien että pienempien osalta siten, että kolme yhteismetsää kuudesta näki mahdollisuuksia tehostaa toimintaansa nykyisen kokoisena yhteismetsänä. Yhteismetsät vastasivat toiminnan tehostamiseen nykyisen kokoisena yhteismetsänä seuraavasti:

On tietenkin. Jos joku on sitä mieltä, että nykyistä toimintaa ei voi tehostaa, on väärässä. Lannoitetaan oikeita kohteita oikeassa paikassa, pidetään tiestö kunnossa ja mietitään kuluja.

Metsätalous on maksimaalisena, joten sitä ei voi tehostaa mutta muiden toimintojen kautta (tuulivoima yms.) on mahdollista tehostaa. Huonosti tuottavien alueiden puuntuottoa kasvattamalla (jota tehdään jatkuvasti).

On. Metsänhoidon tehostaminen, metsästysbisnes ja tuulivoimapuistojen vuokraus.

Yhteismetsän tilarakenteen kautta.

On. Yhteismetsä hakee aktiivisesti uusia toiminnan ulottuvuuksia. Luomuhankkeet ja luomusertifiointi. Kuusenkerkän keruueriä tulee saada kasvatettua. Näkyyvyyden lisääminen, yhteistoiminta muiden yhteismetsien kanssa, kuten markkinointi ja näkyminen messuilla.

Voisi tehostaa. 5–6-henkisen hoitokunnan voisi muuttaa kolmen tai neljän hengen hoitokunnaksi tai hoitokunta voisi siirtyä toimimaan toimitsijamiehen kautta.

6.4.2 Yhteismetsien halu laajentua

Haastattelututkimuksessa selvitettiin miksi laajenemishaluiset yhteismetsät haluavat laajentua ja mistä tulee tahtotila laajentua. Mediaania suuremmissä haastatelluissa yhteismetsissä puolet vastaajista totesi tahtotilan laajentua tulevan hoitokunnasta, 33 % totesi tahtotilan tulevan osakaskunnalta ja 17 % toiminnanjohtajan kautta ja myös osin hoitokunnan kautta. Eniten syitä kasvuhallulle sai paremman tuoton tavoittelu sijoitetulle pääomalle:

Kasvu ei ole pelkästään pinta-alan kasvua mutta myös liikevaihdon kasvua.

Laajenemisella kasvatetaan osakkaiden omaisuuden arvoa ja tuottoa. Jos laajeneminen ei siihen tähtää, niin onko laajenemisella merkitystä?

Yhteismetsän pitäisi pystyä tekemään pääomalla parempaa tuottoa, kuin mitä osakkaat itse pystyisivät tekemään.

Periaatteessa halutaan sijoittaa osa yhteismetsän tuotosta.

Laajeneminen on sijoittamista ja toiminta tehostuu laajentuessa.

Yhteismetsä haluaa tuoda osakkaille lisäarvoa siten, että osuuden hinta nousee.

Toisena syynä nähtiin yhteismetsän kyky hallinnoida samoilla kustannuksilla suurempaa yhteismetsää:

Kasvu on tae siitä, että tuotto nousee ja kulut pysyvät kurissa.

Samoilla kuluilla voisi käsitellä suurempia volyymeja.

Hallinnollisesti on mahdollista myös laajempi yhteismetsä.

Yksittäisinä huomioina haastattelututkimuksessa nousi esille muun muassa seuraavia huomioita siitä, miksi mediaania suuremmat yhteismetsät haluavat laajentua:

Liittymishalu kumpuaa sieltä, ettei haluta taantua, eikä haluta laskevaa hakkuusuunnitetta.

Jos tuulimyllyistä alkaa tulla 100 000 euroa lisää vuositasolla, niin varoja voidaan alkaa käyttää enemmän ostorintamalla.

Kysymykseen onko tahtotilassa laajentua tapahtunut muutoksia viime vuosien aikana, totesi puolet mediaania suurempien yhteismetsin vastaajista, että muutoksia ei ole tapahtunut. Vastaajista 33 % totesi, että yhteismetsän saavutettua tavoitepinta-alan on yhteismetsissä aktiivisen laajenemisen sijaan keskitytty enemmän yhteismetsän toiminnan ja tilusrakenteen kehittämiseen. Vastaajista 17 % totesi laajenemishalun siirtyneen toiminnanjohtajalta hoitokunnalle.

Mediaania pienemmissä yhteismetsissä 67 % vastaajista koki laajenemisen tahtotilan tulevan osakaskunnasta ja 33 % hoitokunnasta. Eniten mainituksi syyksi laajenemiselle nousi se, että samoilla hallintokuluilla yhteismetsät voivat hallinnoida nykyistä suurempaa pinta-alaa:

Yhteismetsä haluaa laajentua, koska yhteismetsää on mahdollista pyörittää laajempina.

Laajentumishaluun liittyy myös taloudelliset kysymykset. Hallinnon kulut ovat suuret, jos yhteismetsää hoidetaan hyvin, joten laajempi omistuspohja on parempi.

Laajentumista halutaan myös siksi, etteivät hallintokulut kasva. Nykyiset hallintokulut eivät kasvaisi, vaikka yhteismetsän pinta-ala kasvaisi tuplasti suuremaksi.

Yhteismetsä haluaa laajentua, etteivät hallintokulut kasva. Toisin sanoen hallintokulut eivät kasva, vaikka yhteismetsä kymmenkertaistaisi pinta-alansa.

Liikeideana on kustannustehokkaan ja ekologisesti kestävä metsätalouden harjoittaminen osakkaiden hyväksi.

Haastattelututkimuksessa nousi esille paljon yksittäisiä huomioita siitä, miksi mediaaniyhteismetsää pienemmät yhteismetsät haluavat laajentua:

Laajentumisella saadaan aikaan suuremmat puunmyyntimäärät. Puunostajat kiinnostuvat isommista määristä.

Liittyminen ei kiinnosta, jos pinta-alaa ei tule reilusti lisää.

Yhteismetsä haluaa laajentua mutta ei hinnalla millä hyvänsä vaan harkitusti ja tapauskohtaisesti.

Laajentumista ei tavoitella siksi, että löysiä resursseja pitäisi saada hyödynnettyä. Esimerkiksi jos yhteismetsä olisi palkannut toiminnanjohtajan ja sille olisi saatava lisää töitä kulujen kattamiseksi.

Yhteismetsä on perustettu kasvavaksi yhteismetsäksi.

Kaikki oikeat metsätilat ovat tervetulleita. Kaikki halukkaat otetaan yhteismetsään kyselemättä.

Visiona on pinta-alan kasvattaminen ja halu olla yhteismetsän alueella aktiivinen ja esimerkillinen harjoittaja.

Mikä on oikea yhteismetsän pinta-ala? Puukaupassa pitäisi saada vähintään 1 000 m³ leimikko myytyä vuosittain. Se vaatii 3 numeroisen pinta-alan etelässä ja 4 numeroisen pinta-alan pohjoisessa. Yhteismetsä ei toimi, jos jää askaroi-
maan 100 hehtaarille.

Mediaania pienemmissä yhteismetsissä 67 % vastaajista koki laajentumisen tahtotilan tulevan osakaskunnasta ja 33 % hoitokunnasta. Vastaajista 83 % totesi, että tahtotilassa laajentua ei ole tapahtunut muutoksia. Vastaajista 17 % totesi, että osakaskunnan kokouksissa on käyty keskustelua siitä, että mitä hyötyä on laajenemisesta.

6.4.3 Laajenemisstrategia

Puolella kahdestatoista haastatellusta yhteismetsästä oli kirjattu laajenemisstrategia. Mediaania suuremmista yhteismetsistä 67 % ja mediaania pienemmistä yhteismetsistä 33 % olivat kirjanneet laajenemisstrategian.

Kirjatuista laajenemisstrategioista todettiin haastatelluissa yhteismetsissä seuraavasti:

Yhteismetsällä on strategia, jossa mainitaan hallittu kasvu ja laajeneminen. Hehtaaritavoite on mainittu ja tavoiteliikevaihto.

Hoitokunta on laatinut strategian, jossa laajeneminen on määritetty. Strategia on hyväksytetty osakaskunnassa.

On kirjattu. Strategiassa lukee, että 2/3 osaa tuloksesta maksetaan osakkaille ylijäämänä ja 1/3 käytetään yhteismetsän laajenemiseen. Strategia on osakaskunnan hyväksymä.

On. Hallittu laajeneminen, hyvät maa-alueet. Tehometsätalouden harjoittajina yhteismetsä ei ole kiinnostunut alle 50 hehtaarin metsätiloista. Rajanaapureina pienemmät kiinteistöt ovat kiinnostavia tai läheltä samoja alueita. Yhteismetsä voi myös luopua alle 10 hehtaaria tiloista. Alle 50 ha tiloja ei osteta muuten kuin rajan pinnasta, tehometsätaloudessa ei voi ajatella tilkkutäkkejä.

On laajenemissuunnitelma, jonka on metsäammattilainen kirjoittanut. Muut yhteismetsät ovat kysyneet laajenemissuunnitelmaa ympäri Suomen.

On olemassa. Strategia on kasvaa hallitusti ostamalla lisämaata ja liittämällä palstoja osuuksia vastaan. Hyvin toimiva yhteismetsä pystyy olemaan metsätalokaupassa mukana ja kasvamaan. Silloin yhteismetsällä täytyy olla kasvustrategia.

Laajenemisstrategian tarpeettomuudesta todettiin yhteismetsissä seuraavasti:

Näissä olosuhteissa (kiinteistöjen hintojen noustessa) ei voi olla laajenemisstrategiaa. Kiinteistöjä ostetaan, jos kauppa saadaan aikaiseksi.

Ei ole kirjattua strategiaa. Laajentuminen tietoisesti on ollut kuitenkin aika selkeää. Koko ajan on ollut käytössä tuottoarvomenetelmä.

Varsinaista laajenemisstrategiaa ei ole. On olemassa joku vanhempi pöytäkirja yhteismetsän strategiasta mutta ei laajenemisesta. Strategiassa että ei oteta pieniä tiloja, laajuus perustuu isoihin tiloihin.

Ei ole mitään sen kummempaa laajenemisstrategiaa.

Ei ole kirjattua strategiaa. Toimintasuunnitelman talousarvioon on tehty varaus ostaa metsää (euroraja), joten metsätilan ostoa sen raameissa ei tarvitse hyväksyttää osakaskunnalla.

Ei ole mitään sen kummempaa laajenemisstrategiaa. Strategia on siinä, että tietyltä alueelta kaikki liittyvät huolitaan ja se on pöytäkirjapäätös.

6.5 Yhteismetsien kasvutavat

Haastattelututkimuksessa selvitettiin, miten ja missä järjestyksessä laajenevat yhteismetsät haluavat laajentua ja hankkivatko yhteismetsät aktiivisesti naapurikiinteistöjä. Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tuloksia siitä, onko laajenemishaluisilla yhteismetsillä harkinnassa yhdistyä toisten yhteismetsien kanssa.

6.5.1 Yhteismetsien laajenemiskeinot

Haastateltujen laajenevien yhteismetsien ensisijaisena laajenemiskeinona pidettiin kiinteistöjen liittämistä yhteismetsään osuuksia vastaan. Seuraavana laajenemiskeinona samassa kategoriassa pidettiin metsäkiinteistöjen ostoa, joita voidaan liittää yhteismetsään.

Seuraavana laajenemiskeinona enemmistön osalta pidettiin metsäkiinteistöjen ostoa, joita liitetään yhteismetsään. Seuraavaksi eniten vastauksia kirjattiin kiinteistöjen liittämisestä yhteismetsään osuuksia vastaan.

Neljä haastateltua yhteismetsää ei nimennyt kolmatta laajenemiskeinoa. Vastanneissa yhteismetsissä pidettiin tässä kategoriassa ensisijaisena laajenemiskeinona yhteismetsien yhdistämistä. Seuraavana vaihtoehtona pidettiin metsäkiinteistöjen ostamista osakaskunnan omistukseen ilman, että niitä liitetään yhteismetsään.

Taulukko 9. Laajenevien yhteismetsien laajentumisjärjestys.

Ensisijainen laajenemiskeino	Vastaajia, kpl
Liittämällä kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan.	7
Osakaskunta ostaa metsäkiinteistöjä, joka liitetään yhteismetsään.	3
Osakas tuo metsäomaisuuden lisäksi lisäarvoja yhteismetsälle.	1
Ei merkitystä ensisijaisella laajenemisjärjestyksellä.	1
Seuraava laajenemiskeino	Vastaajia, kpl
Osakaskunta ostaa metsäkiinteistöjä, joka liitetään yhteismetsään.	6
Liittämällä kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan.	3
Maanvaihdot.	1
Ostamalla yhteismetsäosuuksia osakaskunnan omistukseen.	1
Ei merkitystä seuraavalla laajenemisjärjestyksellä.	1
Kolmas laajenemiskeino	Vastaajia, kpl
Ei vastausta kolmanteen laajenemiskeinoon.	4
Yhdistämällä yhteismetsiä.	3
Ostamalla yhteismetsäosuuksia osakaskunnan omistukseen.	2
Liittämällä kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan.	1
Maanvaihdot	1
Ei merkitystä kolmannella laajenemisjärjestyksellä.	1

6.5.2 Naapurikiinteistöjen hankinta

Puolet tutkimukseen osallistuneista kahdestatoista yhteismetsistä eivät hankkineet aktiivisesti yhteismetsän maa-alueisiin rajoittuvia naapurikiinteistöjä. Kuudesta ei aktiivisesti naapurikiinteistöjä hankkivista yhteismetsistä neljä oli mediaaniyhteismetsää suuremmasta yhteismetsästä.

Puolet haastatelluista kertoivat hankkivansa naapurikiinteistöjä, vaikka eivät kuitenkaan kovin aktiivisesti. Yhteismetsät vastasivat naapurikiinteistöjen hankinnasta seuraavasti:

Isojen palstojen sisällä olevia pikkupalstoja hankitaan aktiivisesti. Muuten näin laajassa yhteismetsässä löytyy aina kiinteistö, joka on lähellä jotakin toista kiinteistöä. Yhteismetsää kiinnostaa pienet, yhteismetsän rajassa olevat palstat, jotka eivät kiinnosta rahastoja.

Kyllä. Yhteismetsä on valmis hyväksymään naapurikiinteistöt systemaattisesti yhteismetsän osakkaiksi, tai ostamaan kiinteistöt, jos hinta on järkevä.

Yhteismetsä tekee aktiivista hankintaa. Kiinteistöistä ei makseta ylihintaa. Naapurikiinteistöjä ei hankita niin, että naapureita soitetaan läpi. Yhteismetsä on miettinyt hanketta, jossa alueen perikunnat ja kuolinpesät selvitetäisiin ja soitettaisiin läpi. Hankkeen kautta toiminnalle saisi rahoitusta. Moni naapuri soittaa itse, että on myymässä ja kyselee yhteismetsältä kiinnostusta. Tämä johtuu siitä, että yhteismetsän toiminnasta on tiedotettu hyvin. Tietosuojalaki on vaikeuttanut tällaista toimintaa.

Yhteismetsä on käynyt vakavasti keskusteluja naapuripalstoista, mutta se ei ole johtanut mihinkään. Vastaajan mielestä olisi hienoa, että saisi naapuritiloja liittymään yhteismetsään. Naapurikiinteistöjä ei lähestytä aktiivisesti.

Yhteismetsän perustamisen jälkeen naapurikiinteistöille lähetettiin tiedoksianto, missä yhteismetsä esittäytyy ja kertoo olevansa sekä toivottaa naapurikiinteistön tervetulleeksi mukaan. Tämä tiedoksianto ei johtanut yhteenkään yhteismetsään liittymiseen. Muuten ei aktiivisesti lähestytä naapureita.

Kyllä hankitaan ja rahat naapurikiinteistöjen ostoon siihen pyritään löytämään. Yhteismetsä ottaa yhteyttä naapureihin puhelimitse.

6.5.3 Yhteismetsien yhdistyminen

Tutkimustulosten mukaan yhteismetsien yhdistymisestä oli keskustellut kahdeksan (67 %) yhteismetsää haastatellusta kahdestatoista yhteismetsästä. (Taulukko 10.) Yhdistymisneuvottelut ovat menossa kahden (17 %) yhteismetsän osalta.

Taulukko 10. Yhteismetsien yhdistyminen.

Yhteismetsien yhdistyminen	Vastaajia, kpl
Asiasta on keskusteltu mutta yhdistymisessä ei edetä.	8
Yhteismetsällä on menossa yhdistymisneuvottelut	2
Ei mitään yhdistymiseen liittyvää.	2

Haastattelututkimuksen kysymykseen, missä tilanteessa yhteismetsien yhdistäminen olisi harkinnanvarainen asia, antoivat laajenevat yhteismetsät seuraavat vastaukset:

Tahtotila kun on kohdallaan, niin kostit löytyvät. Yhdistyminen ei ole suljettu pois. Jos yhdistyvien maat rajoittuvat toisiinsa, niin sitä parempi hyöty.

Yhteismetsän strategiaan on kirjattu, että yhteismetsässä ollaan avoimia yhteismetsien yhdistämiselle. Kun tapaus tulee esille, sitten mietitään.

Joitakin vuosia sitten naapuriyhteismetsän osuuksista maksettiin ylihintaa ja haastateltavan yhteismetsän osuudet olivat kohtuullisen hintaisia. Silloin yhdistyminen olisi ollut epätasoisista, nyt voisi olla kannattavampaa.

Yhdistymisessä yhteismetsän kanssa ei ole ongelmaa, jos vaihtosuhteesta päästään sopimukseen.

Yhteismetsän yhdistäminen on samanlaista, kuin liitettäisiin mikä tahansa muu kiinteistö yhteismetsään. Yhdistymisessä on myös poliittinen aspekti.

Toimialueeseen sopiva yhteismetsä voidaan fuusioda. Yhteismetsän koolla ei ole väliä, se voi olla haastateltua yhteismetsää isompi tai pienempi. Yhteismetsän maantiede on tärkeä.

Ei estettä. Yhteinen tahtotila ratkaisee.

Yhdistämisen osalta ei nähdä ongelmaa. Organisaatiot ja toiminta on nykyisin selkeää.

Yhdistyminen alkaa yhteismetsissä hallinto-ongelmasta. Hallinto-ongelma ongelma voidaan ratkaista yhdistymällä. Jos yhteismetsän hallinto pyörii hyvin, silloin kynnys lähteä fuusioitumaan on suuri. Jos yhteismetsän hallinto sakkaa, on pakko keksiä ratkaisu ja silloin tulee vastaan yhdistyminen. Hallinto-ongelma on perheyhteismetsässä varmaankin ongelma.

Yhteismetsässä ollaan avoimia yhdistämiselle, jos tahtotila löytyy. Jos joku osaisi tuoda asian esille helposti ja ymmärrettävästi esille, asia voisi edetä.

Toimitsija on yhdistymiseen valmis, jos joku toinen yhteismetsä haluaa liittyä haastateltavaan yhteismetsään. Esim. jos pieni yhteismetsä on vaikeuksissa ja haluaisi liittyä, niin siihen on valmius.

6.6 Yhteismetsien yhdistymisen esteet

Tutkimuksessa selvitettiin yhteismetsien yhdistymistä rajoittavia tekijöitä. Vastauksissa korostui rajoittavina tekijöinä oikean tahtotilan löytäminen ja yhteismetsien arvon määrittäminen. Alla on luetteloitu yhteismetsien antamia vastauksia.

Toinen voi liittyä, koska omasta yhteismetsästä ei tule hakkuutuloja. Jos kaksi suurta yhteismetsää liittyy yhteen niin voisi miettiä, että mitä siitä hyödytään? Yhteismetsien yhdistyminen ei ole suljettu pois. Enemmän täytyy selvittää sitä, mitä yhteismetsän omistajat hyötyvät yhdistymisestä.

Tahtotila ei kohtaa. Hoitokunnat käyvät yhdistymisneuvotteluita, ongelmana hoitokunnalla hallituspaikan menettämisen pelko.

Todellisen omaisuuden selvittäminen yhdistyvissä yhteismetsissä ja sen jako. Pitäisi olla todella puolueeton arvioitsija. Jos omaisuuden arvon määrittäminen perustuu vain yhteismetsien välisiin neuvotteluihin, niin ihan varmasti jompikumpi osapuoli häviää. Joku saa tehdä siinä todella paljon työtä, että yhdistymisestä saadaan tasapuolinen, koska yhteismetsillä on tonttia, mökkiä ja maa-ainesten ottoaluetta yms. Esim. maa-ainesten ottoluvilla voisi kehua ja arvostaa korkealle, vaikka soraa ei otettaisi. Omaisuuden jako tasapuolisesti on vaikeaa.

Aikaisempi yhdistymisprojekti kaatui erimielisyyteen arvonmäärittämisestä osalta. Arvon määrittäminen ei kohdannut ja yhdistyminen päätettiin lopettaa.

Henkinen tahtotila.

Estettä ei ole muuta kuin yhteisen tahotilan löytäminen.

Suurin syy on ollut se, että vanhemmat osakkaat haluavat pitää omana yhteismetsänään. Pelätään sitä, että toinen yhteismetsä hyötyy.

Yhdistymisessä on kaksi pullonkaulaa: missä yhteismetsä sijaitsee ja keitä henkilöitä sieltä olisi tulossa osakkaaksi.

Monet yhteismetsät ovat laittaneet laajentumisen ovet kiinni, koska tuulivoiman saapuminen vaikeuttaa osuuden arviointia.

6.7 Muut havainnot

Tutkimustuloksissa kaksi tekijää nousi esille niin, että vastaukset toistuvat samoina lähes kaikissa tutkimukseen valituissa yhteismetsissä. Toinen oli naisten vähäinen määrä laajenevien yhteismetsien johdossa ja hoitokunnassa ja toinen oli laajenevien yhteismetsien markkina-arvion nousu. Yhtenä yksittäisenä tekijänä esille nousi yhteismetsien arvon määrittäminen tuulivoimaloiden osalta.

6.7.1 Naiset yhteismetsien johdossa

Karppinen ja Hänninen (2017, 2) määrittävät naisten osuuden metsänomistajista olevan 38 %, kun mukaan lasketaan vain yksin tai yhdessä puolison kanssa omistetut metsätilat. Kirjoittajat analysoivat, että naismetsänomistajien osuus nousee 44 prosenttiin, jos yksin tai yhdessä puolison kanssa omistettujen metsätilojen lisäksi mukaan lasketaan yhteisomistus-tilat sillä oletuksella, että niiden omistus jakautuu Suomen väestön sukupuolijakaumaan mukaan.

Naismetsänomistajien osuus vaihtelee eri maissa. Esimerkiksi Ruotsissa naisten osuus metsänomistajakunnasta on 38 %, Liettuassa 52 % ja Sloveniassa 49 %. (Karppinen ja Hänninen (2017, 2.)

Laajenevien yhteismetsien haastattelututkimuksen kaikki 12 vastaajaa olivat miehiä. Haastateltujen yhteismetsien hoitokunnassa oli yhteensä 57 jäsentä, joista 55 oli miehiä ja naisten osuus oli ainoastaan kaksi, mikä vastaa neljää prosenttia hoitokunnasta.

6.7.2 Yhteismetsäosuuksien markkina-arvo

Haastattelututkimuksessa 11 laajenevaa yhteismetsää 12 ilmoitti yhteismetsäosuuden markkina-arvon kasvaneen viimeisen kolmen vuoden aikana. Yksi vastaajista ei ollut laske-
nut yhteismetsäosuuden arvon kehitystä. Alla on lueteltu yhteismetsien haastattelussa an-
tamia vastauksia koskien yhteismetsäosuuksien markkina-arvoa.

Yhteismetsäosuuden arvo on kasvanut 12 % kolmen vuoden aikana ja viiden vuoden aikana 55 %.

Viimeisen kahden vuoden aikana markkina-arvo on lähtenyt nousemaan. Va-
paat markkinat kuumenevat ja arvo on kasvanut merkittävästi.

Osuuksien markkina-arvo on kasvanut ja yhteismetsä on itsekin ostanut yhteis-
metsäosuuksia.

Noussut huimasti. Aivan viimeinen osuuden kauppa oli sellainen, että toimin-
nanjohtaja on miettinyt, onko ollut mitään järkeä maksaa niin paljoa. Yhteismet-
säosuuden arvo on noussut 150 % viimeisen viiden vuoden aikana.

Yhteismetsän osuuden tuottoarvo on kasvanut 44 %.

Yhteismetsän osuuden alkuperäinen tuottoarvo oli 26 000 euroa, nyt osuuden tuottoarvo on 37 461 €.

Yhteismetsäosuuden arvoa ole laskettu, koska kauppaa ei ole käyty.

Osuuksien markkina-arvo on noussut. Arvo on noussut ensinnäkin metsänhoitollisten töiden kautta: raivaukset, lannoitukset, ojitukset. Osakkaat ostavat markkinoille tulevat osuudet, mitään ei ole vielä myyty ulkopuolisille.

Osuuden markkina-arvo on noussut todella rajusti. Yhteismetsäosuuksia ei ole ollut markkinoilla myynnissä, tieto perustuu välitettyihin osuuksiin. Vastaajasta tuntuu siltä, että yhteismetsäosuuksien markkina-arvo halutaan pitää alhaisempana, kuin mitä osuuksien todellinen markkina-arvo on, koska kauppaa halutaan käydä vain oman porukan kesken.

Yhteismetsän osuuden markkina-arvo ei ole laskenut vaan hiukan noussut. Viimeiset vuodet markkina-arvo on pysynyt suht. samana eikä ole noussut niin kuin joissakin muissa yhteismetsissä. Yhteismetsä on kiinnostunut käyttämään etuosto-oikeutta, jos hinta pysyy maltillisena.

Näppituntuma on, että yhteismetsän markkina-arvo on kasvanut. Yhteismetsäosuuksia ei ole ollut myynnissä.

6.7.3 Tuulivoimat arvonnäilyksessä

Tuulivoimaprojektit nousivat tutkimuksessa esille yhtenä omaisuuden arvostamisen ongelmana. Monella tutkimukseen osallistuneella yhteismetsällä on olemassa oleva, tai alustava, sopimus tuulivoimayhtiöiden kanssa. Alustavat sopimukset aiheuttavat yhteismetsille ongelmia yhteismetsän arvon määrittämisessä, sillä potentiaalisia tuulivoimaloiden vuokratuottoja on vaikea arvostaa, jos tuulivoimaprojekti ei toteudukaan. Tämä aiheuttaa ongelmia uusien osakkaiden liittämässä sekä arvon määrittämisessä koskien yhteismetsien yhdistämistä.

7 TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, että miten laajenemista tavoittelevat yhteismetsät haluavat laajentua. Tutkimuksessa selvitettiin myös yhteismetsien suhtautumista yhdistämiseen yhtenä liiketoiminnan kasvuvaihtoehtona ja sitä, mitkä asiat rajoittivat yhteismetsien yhdistymistä. Liiketoiminnan kasvun lisäksi tutkimuksessa kartoitettiin yhteismetsien hallintoa.

Tutkimus rajattiin koskemaan Suomen yhteismetsät ry:n julkaisemaa listaa laajenevista yhteismetsistä (Laajenevat yhteismetsät [Viitattu 25.4.2021]). Matilaisen (2021a) selvennyksestä listaan lisättiin Lapin ja Etelä-Savon yhteismetsä sekä Etelä-Pohjanmaan kuntayhteismetsät.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena haastattelututkimuksena, joka kohdistettiin yhteismetsien toiminnasta vastaaville henkilöille eli toiminnanjohtajille, toimitsijoille tai heidän sijastansa yhteismetsien osakkaita edustavien hoitokuntien puheenjohtajille. (Liite 2.) Haastattelu litteroitiin ja haastattelutulokset tilastoitiin. Tilastoidut tiedot ryhmiteltiin tarvittaessa mediaanikiinteistöä (2 158 hehtaaria) suuremmiksi ja pienemmiksi ryhmiksi.

Tutkimustulosten perusteella laajenemista tavoittelevat yhteismetsät haluavat laajentua ensisijaisesti liittämällä kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan. Seuraavana laajenemiskeinona pidettiin sitä, että osakaskunta ostaa metsäkiinteistöjä, jotka liitetään yhteismetsään. Kolmantena laajenemiskeinona nähtiin yhteismetsien yhdistäminen.

7.1 Laajeneminen on mahdollisuus

Haastattelututkimuksen SWOT-analyysissä tutkittiin laajenevien yhteismetsien vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia. Tutkimustulokset jaettiin mediaanikiinteistöä suurempiin ja pienempiin yhteismetsiin. Tulosten perusteella mediaania suurempien yhteismetsien vahvuuksissa korostui metsänhoidon korkea taso ja suurten volyymien kyky kestää muutujia. Mediaania pienempien yhteismetsien vahvuuksissa korostui tehokkuus ja hallinnon yhteistyö ja johdonmukaisuus. Heikkouksissa korostui mediaania suurempien ja pienempien osalta yhteismetsien osakaskuntien ja hoitokuntien ikääntyminen. Mediaania pienemmät

yhteismetsät näkivät ensisijaisesti laajenemisen yhteismetsien mahdollisuutena. Mediaania suuremmissa yhteismetsissä kaksi kuudesta vastaajasta koki laajenemisen mahdollisuutena. Uhkina mediaania suuremmissa yhteismetsissä nousi esille luonnonsuojelun ennakoimattomuus ja pienemmissä yhteismetsissä henkilökemiat, jotka korostuvat tiiviissä toimintaympäristössä.

7.2 Laajenemishalu

Puolet tutkituista yhteismetsistä näki mahdollisuuksia tehostaa toimintaansa nykyisen kokoisena yhteismetsänä. Yhteismetsien tahtotila laajentua tuli mediaania pienempien yhteismetsien osalta 70 prosenttisesti osakaskunnasta ja mediaania suurempien yhteismetsien osalta 50 prosenttisesti hoitokunnasta.

Kirjattu laajenemisstrategia oli 67 %:lla mediaania suuremmista yhteismetsistä ja 33 %:lla mediaania pienemmiltä yhteismetsiltä. Laajenemisstrategian puuttuminen korreloi Kärjen (2015, 30–31) haastattelututkimuksen kanssa, jonka mukaan 78 prosentilla laajenemista suunnittelevista 23 yhteismetsästä ole liiketoimintasuunnitelmaa eikä sitä ole aikomustakaan tehdä.

Tutkimuksessa selvisi, että suurimpia syitä laajenemishalulle ovat paremman tuoton tavoittelu sekä mahdollisuus hallinnoida samoilla hallintokuluilla suurempaakin yhteismetsää.

7.3 Laajenemistavat

Yhteismetsien ensisijainen laajenemiskeino oli liittää kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan. Haastattelussa tämä vaihtoehto nousi ensimmäiseksi siitä syystä, että yhteismetsien oli vaikea saada pankista vakuuksia kiinteistöjen ostoa varten.

Puolet tutkituista yhteismetsistä eivät hankkineet aktiivisesti naapurikiinteistöjä. Aktiivisista yhteismetsistä ainoastaan yksi yhteismetsä otti naapuriomistajiin yhteyttä ja toinen yhteismetsä osti aktiivisesti isojen palstojen sisällä olevia naapurikiinteistöjä. Loppuosa yhteismetsistä oli kiinnostuneita naapurikiinteistöistä ja seuraa myytäviä metsätiloja mutta eivät suoraan lähestyneet naapurikiinteistön omistajia.

Tutkimustulosten mukaan yhteismetsien yhdistymisestä oli keskustellut kahdeksan (67 %) yhteismetsää haastatellusta kahdestatoista yhteismetsästä. (Taulukko 10.) Yhdistymisneuvottelut ovat menossa kahden (17 %) yhteismetsän osalta. Yhteismetsien yhdistämiseen suhtauduttiin avoimesti kaikissa tutkituissa yhteismetsissä.

Tutkimustuloksissa korostui yhteisen tahtotilan olevan tärkein edellytys yhdistymiselle. Yhteismetsissä nähtiin, että ilman yhteistä tahtotilaa yhdistyminen jäisi toteutumatta. Tahtotilan lisäksi toinen yhdistymistä rajoittava tekijä oli todellisen omaisuuden selvittäminen ja arvos-taminen yhdistyvissä yhteismetsissä. Tutkimuksessa nousi esille yhtenä omaisuuden arvos-tamisen ongelmana tuulivoimaloiden potentiaaliset vuokratulot, jos tuulivoimaprojektit ovat vasta suunnittelutasolla.

Havia ja Petterson (2015, 225) tulkitsevat yhteismetsien yhdistymisen muodostuvan ongel-maksi, jos pienempi yhteismetsä yhdistyy isompaan yhteismetsään (absorptiofuusio), koska yhteismetsälain ja kiinteistönmuodostamislain mukaan sellainen ei ole mahdollista, että vas-taanottava yhteismetsä jatkaisi toimintaansa samana verovelvollisena. Kirjoittajien mukaan yhteismetsien yhdistymisessä on aina kyse kombinaatiofuusiosta, sillä yhteismetsälaki ei mahdollista muita sulautumismuotoja.

Matilainen (2021c) tulkitsee yhteismetsälakia samalla tavalla, kuin Havia ja Petterson (2015, 225), että kombinaatiofuusio on ainoa mahdollinen tapa perustaa uusi yhteismetsä. Matilai-nen esittää, että kiinteistönmuodostamislaki mahdollistaa yhteismetsien absorptiofuusion.

Jos yhteismetsien yhdistämistä koskevassa sopimuksessa yhteismetsien osa-kaskunnat sopivat kiinteistöjen osuuksien suuruuksista tai niiden laskemispe-rusteista, perustettavan yhteismetsän muodostaminen suoritetaan sopimuksen mukaisesti, jollei sopimus loukkaa kenenkään oikeutta. (L 12.4.1995/554, 10 luku, 97 a).

Matilaisen (2021c) painottaa yhdistämissopimuksen olevan avain siihen, että Maanmittaus-laitos voi toimia niin, että iso yhteismetsä jatkaa toimintaansa, vaikka pienempi yhteismetsä yhdistetään siihen. Kirjoittaja toteaa yhdistämissopimuksen olevan absorptiofuusiossa rat-kaisevan tärkeä dokumentti.

7.4 Yhteismetsien hallinto

Tutkimustulosten perusteella mediaania suurempien yhteismetsien hallintomalli oli pääasiassa toiminnanjohtaja (67 %) ja mediaania pienempien yhteismetsien osalta pääasiassa hoitokunta (67 %). Hallinnon johdosta kaikki olivat miehiä ja heistä 42 prosentilla ei ollut osakkuutta hallinnoitavaan yhteismetsään.

Lystimäki (2007, 85, 88–94) toteaa, että hallituksen rooli koetaan usein tärkeäksi siinä vaiheessa, kun hallituksen jäsenistöön kutsutaan yrityksen ulkopuolisia jäseniä. Heikfolk (2007, 98–99), toteaa lähes kaikkien Corporate Governance -ohjeistuksien ottavan kantaa hallituksen kokoonpanoon eli siihen, millaisia hallituksen jäsenten tulisi olla. Kirjoittajan mukaan usein pidetään hyödyllisenä yhdistelmää, jossa on sekä omistajatahojen edustajia että ulkopuolisia henkilöitä. Silloin kirjoittajan mukaan hallitustyöskentelyyn saadaan syvällistä tietoa yhtiön päivittäisestä toiminnasta ja laajempaa kokemusta. Brockhaus ja Brockhaus (2007, 290) toteavat perheyriyten seurantatutkimusten tuloksista selvinneen, että sellaiset yritykset ovat menestyneet paremmin, joiden hallituksessa on käytetty ulkopuolisia jäseniä.

Haastattelututkimuksen perusteella laajenevien yhteismetsien hoitokunnissa ei käytetty ulkopuolisia henkilöitä. Tutkituista yhteismetsistä hoitokunnan jäseniä oli 98 % yhteismetsän osakkaista. Laajenevien yhteismetsien hoitokunnan jäsenten iän keskiarvo oli 57 vuotta ja jäsenistä 96 % oli miehiä. Naisten osuus laajenevien yhteismetsien hoitokunnasta oli 4 %, mikä ei korreloinut Suomen naismetsänomistajien 44 % kokonaismäärän kanssa (Karppinen ja Hänninen 2017, 2).

7.5 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen tekijät ja lukijat arvioivat tehtyä tutkimusta tutkimuksen arvioinnissa vakiintuneilla käsitteillä, jotka ovat tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti ja tutkimuksen pätevyys eli validiteetti (Vilkkä, 2021, 152).

Eskola ja Suoranta (1998, 155) määrittävät aineiston olevan reliaabelia, kun se ei sisällä ristiriitaisuuksia eli tutkimuksessa on käytetty indikaattorien vaihtoa, useampaa havainnointikertaa ja useamman havainnoitsijan käyttöä. Tämän tutkimuksen reliaabeliutta voidaan tarkastella siten, että tutkimuksen indikaattoreita käsitellään useammasta eri näkökulmasta.

Laajenevien yhteismetsien reliaabeliutta tarkastellaan myös jakamalla tutkimustuloksia mediaanikiinteistöjä suurempiin ja pienempiin joukkoihin. Tutkimustuloksia myös tarkastellaan useammasta eri näkökulmasta, esimerkiksi yhteismetsien hallintomallin ja yhteismetsien luokkajaan perusteella. Lisäksi tutkimustuloksia peilataan toisiin tutkimuksiin sekä Metsäkeskuksen ja Maanmittauslaitoksen aineistoihin.

Eskola ja Suoranta (1998, 158) tulkitsevat sisäisen validiteetin osoittavan tutkijan tieteellisen otteen ja tieteenalan hallinnan, ja ulkoisen validiteetin kuvaavan tutkimuskohteen täsmälleen sellaisena kuin se on. Varto (2005, 167–168) korostaa pätevyyden olevan laadullisen tutkimuksen keskeinen piirre. Kirjoittaja painottaa, että tutkimuksessa tehtävät yleistyksiset ja tutkimustulokset saavat syntyä vain tematisoidusta kokonaisuudesta eivätkä mistään muualta.

Tutkimuksen alussa syvennyttiin tiedonkeruun menetelmiin, joiden perusteella päädyttiin tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisimpaan menetelmään eli puolistrukturoituun kyselytutkimukseen. Kysymysten laatimisessa käytettiin teoreettista viitekehystä sekä Metsäkeskuksen ja Maanmittauslaitoksen suosituksia. Vastaajien annettiin tutustua kyselyaineistoon etukäteen ja he vastasivat vapaaehtoisesti. Saadut vastaukset kirjoitettiin ylös ja litteroitiin objektiivisesti.

Haastattelututkimukseen vastasi 12 laajenevaa yhteismetsää, jotka sijaitsivat yhdeksän eri maakunnan alueella. Laajenevien yhteismetsien alueista tässä tutkimuksessa jäi puuttumaan Etelä-Savon ja Uusimaan maakuntien alueilla toimivat yhteismetsät.

Haastateltujen yhteismetsien pinta-ala oli 180 003 hehtaaria, joka vastasi 89 % laajenemishaluisten yhteismetsien pinta-alasta ja 25 % Suomen yhteismetsien pinta-alasta (Suomen yhteismetsät 8.1.2021, 1–10).

Haastatteluun suostuneiden yhteismetsien edustajat suhtautuivat erittäin positiivisesti haastattelututkimukseen. Kolme alun perin haastatteluun valittua yhteismetsää vaihdettiin toiseen, koska vastaaja ei halunnut osallistua haastattelututkimukseen johtuen opinnäytetyön tilaajan asemasta kilpailevana metsäalan toimijana.

Laajenevien yhteismetsien haastattelututkimus suoritettiin puhelinhaastatteluna 11.8–29.9.2021. Tutkimushaastattelujen keston keskiarvo oli 45 minuuttia. Haastattelututkimuksen vastauksista kertyi numeerista aineistoa sekä erittäin paljon sanallista aineistoa.

Osa tutkittavista yhteismetsistä julkaisi avoimesti tietoa yhteismetsän tuloslaskelmista, tilinpäätöksistä ja ylijäämän jaosta ja kertoi niistä myös haastattelussa. Toisaalta osa yhteismetsistä ei julkaissut liiketaloudellista tietoa eikä halunnut niistä tarkasti kertoa haastattelussa. Siksi tutkimustuloksien perusteella ei voida tehdä tarkkaa analyysia yhteismetsien tulojen ja menojen muodostuksesta tai ylijäämän jaosta. Haastattelutuloksissa pinnalliseksi jäivät myös vastaukset koskien yhteismetsien yhdistämisen prosessikuvausta. (Liite 1.) Moni haastateltu kertoi olevansa prosessikuvauksesta tietoinen mutta ei kuitenkaan ollut tarkemmin perehtynyt asiaan. Myös vastaajan ammattiyhteisö saattoi vaikuttaa siihen, että tietämättömyyttä yhdistymisen prosessikuvauksesta ei haluttu kertoa.

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia voidaan verrata monelta osin Havian (2011, 31–32) opinnäytetyöhön, joka käsittelee yhteismetsien laajentumista. Erona Havian työhön on, että tämä tutkimus käsittelee ainoastaan laajenemishaluisia yhteismetsiä ja Havian tutkimus kattaa laajemman joukon tutkittuja yhteismetsiä. Taulukossa 11 esitellään, miten Havian kirjelykyselyyn vastanneista 118 yhteismetsästä 56 yhteismetsää oli päättänyt laajentua.

Taulukko 11. Yhteismetsien laajenemistapojen vertailu. Havia (2011, 31–32).

Tämän tutkimuksen ensisijainen laajenemiskeino	Vastaajia, %
Liittämällä kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan.	58
Osakaskunta ostaa metsäkiinteistöjä, joka liitetään yhteismetsään.	25
Osakas tuo metsäomaisuuden lisäksi lisäarvoja yhteismetsälle.	8
Ei merkitystä ensisijaisella laajenemisjärjestyksellä.	8
Havian tutkimuksen yhteismetsien laajenemistavat	Vastaajia, %
Osakaskunta ostaa metsäkiinteistöjä, joka liitetään yhteismetsään.	40
Liittämällä kiinteistöjä yhteismetsään osuuksia vastaan.	31
Ostamalla yhteismetsäosuuksia osakaskunnan omistukseen.	16
Yhdistämällä yhteismetsiä.	2
Ei aio laajentua.	18

Sekä tässä että Havian (2011, 31–32) tutkimuksissa suosituimmiksi laajenemiskeinoiksi nousevat kiinteistöjen liittäminen yhteismetsään osuuksia vastaan sekä metsäkiinteistöjen ostaminen osakaskunnalle siten, että kiinteistöt liitetään yhteismetsään. Havian tutkimuksessa yhteismetsät pitivät yhteismetsään liitettävien tilojen hyötynä yleisimmin suurempia tuottoja osakaskunnalle. Tässä tutkimuksessa mediaania suuremmat kiinteistöt näkivät saman syyn suurimpana motiivina laajentua.

7.6 Jatkotutkimus

Yhteismetsäosuuksien arvon nousua käsiteltiin kappaleessa 6.7.2. Jatkotutkimuksena voidaan selvittää sijoitetun pääoman tuottoa laajenevien yhteismetsien osuuksille, sillä ainoastaan yhdellä yhteismetsällä haastatelluista oli paineita kasvattaa ylijäämän jakoa.

Niemelä (2013, 147) toteaa oman pääoman tuottovaatimuksen määrittämisen olevan rahoitusteorian yksi haasteellisimmista osa-alueista ja siten huomattavasti vaikeampaa kuin vieraan pääoman tuottovaatimuksen määrittäminen. Kirjoittajan mukaan se johtuu siitä, että oman pääoman tuottovaatimus on implisiittistä, sillä omistajan tulee saada korvaus ottamastaan riskistä.

Alma Talent [viitattu 24.9.2021] toteaa sijoitetun pääoman tuotto prosentti ROCE:n mittaavan tuottoa, joka saadaan yritykseen sijoitetulle pääomalle. Tuottoa sijoitetulle pääomalle tulisi saada vähintään sen verran, mitä yritys maksaa korkoa vieraasta pääomasta, vaikka useimmiten tuottovaatimus on sijoitusriskeistä johtuen suurempi.

Taulukko 12. Sijoitetun pääoman tuoton viitteelliset normiarvot. Lähde: Alma Talent [viitattu 24.9.2021].

Erinomainen	yli 15 %
Hyvä	10–15 %
Tyydyttävä	6–10 %
Välttävä	3–6 %
Heikko	alle 3 %

Metsäsijoituksen tuottotavoite on Liljeroosin (2017, 26) mukaan maltillinen, koska sijoituksen riskitaso on maltillinen ja metsät ovat hyvä suoja inflaatiota vastaan. Liljeroos toteaa osakesijoittamisen pitkän aikavälin realistisen tuottovaatimuksen olevan 6–8 prosentin luokkaa, asuntosijoitusten noin 5–7 prosenttia ja metsäsijoituksen noin 2–5 prosenttia.

Sijoitetun pääoman tuoton lisäksi jatkotutkimuksessa kannattaa selvittää ylijäämän jaon suhdetta tilikauden tulokseen. Tutkimuksessa on myös mahdollista tutkia laajemminkin yhteismetsien tuottoa tilikausien tuloksien perusteella.

Toisena jatkotutkimuksen aiheena voidaan selvittää Havian ja Pettersonin (2015, 225) sekä Matilaisen (2021c) eroavia näkökulmia yhteismetsien yhdistämiseen absorptiofuusiona. Matilaisen mukaan yhdistämissopimus on absorptiofuusiossa ratkaisevan tärkeä dokumentti. Yksi tässä tutkimuksessa haastatelluista yhteismetsistä selvitti muokanneensa yhteismetsien yhdistämien prosessikuvausta, joten jatkotutkimuksessa voisi tutkia lisää yhteismetsien yhdistämissopimusta ja yhteismetsien yhdistämisen prosessikuvausta.

Kolmanneksi jatkotutkimuksen aiheeksi nousee Verohallinnon näkemyksen selvittäminen yhteismetsien yhdistämisen verotusmenettelyyn.

Tutkittava aihe löytyy myös yhdistyvien yhteismetsien osuuksien arvojen määrittämisestä. Tässä tutkimuksessa selvisi, että etenkin suunnitteilla olevien tuulivoimahankkeiden ja potentiaalisten maa-ainesten ottoalueiden arvioiminen koettiin vaikeaksi.

8 ARVIOINTI

Laajenevien yhteismetsien tulee nähdä itsensä enemmän kasvuyrityksinä. Kasvuyritysten hallinto muuttuu yrityksen kasvun ja kehityksen myötä siten, että hallinnossa on yrityksen kasvutilanteeseen sopiva asiantuntija. Yhteismetsien tulee myös rohkeammin käyttää hallinnossa ulkopuolisia asiantuntijoita ja tarvittaessa vaihtaa hallinnon jäseniä niin, että se tuottaa maksimaalista hyötyä osakaskunnalle - etenkin kun tässä tutkimuksessa moni yhteismetsä koki uhkana vanhenevat hoito- ja osakaskunnat. Tutkimukseen haastatelluista yhteismetsistä yhdellä oli mainio näkemys yhteismetsien toiminnasta: ”Yhteismetsän pitäisi pystyä tekemään pääomalla parempaa tuottoa, kuin osakkaat itse pystyisivät tekemään”. Siksi on syytä kysyä, että edustavatko laajenevien yhteismetsien hoitokunnat varmasti alansa huippua. Pelkästään tässä tutkimuksessa haastateltujen laajenevien yhteismetsin hoitokunnista 96 % oli miehiä ja 98 % oli osakkaita.

Laajenevilla yhteismetsillä oli selkeä näkemys sille, miten yhteismetsää laajennetaan, mutta suora vastaus sille, miksi yhteismetsä haluaa laajentua, oli monen haastatellun yhteismetsän vaikeaa määrittää. Laajenemisen vision tulee olla kirkas, koska yhteismetsillä on omat kasvuhaasteensa. Esimerkiksi metsärahojen myötä metsämaan hinta Suomessa on noussut vuosittain. Lisäksi yksityiset metsänomistajat ovat myyneet metsiään kiihtyvällä tahdilla metsärahoille, yhtiöille ja säätiöille (Pajula 2021).

Sivutuloilla tulee olemaan suuri merkitys tulevaisuuden yhteismetsillä. Hiilensidonta, tuuli-voima, luonnontuotteet, maanvaihto, riista, tonttivuoraus, vuokramökit ovat yhteismetsälle hyvää lisäansiota ja niistä saatavat tuotot tasaavat kassavirtaa, mitä tarvitaan kertaluontoisten puukaupamaksujen rinnalla. Vaikka monet haastatellut yhteismetsät kokivat pakottavan luonnonsuojeluun uhkana, nähtiin vapaaehtoinen luonnonsuojelu myös mahdollisuutena lisätuloihin.

Siiskonen (2020, 11–12, 16) katsoo Suomeen syntyneen yhteismetsien kaksitasoinen kenttä. Kirjoittaja tulkitsee ennen vuoden 2003 metsälakiuudistusta perustettujen yhteismetsien olevan pääsääntöisesti suuria ja yhtenäisiä ja sen jälkeen perustettujen olevan pieniä ja repaleisia sukujen yhteismetsiä.

Sukuyhteismetsät ovat usein siinä vaiheessa toimivia, kun niissä on aktiivinen henkilö vetovastuussa. Tässä tutkimuksessa moni laajeneva yhteismetsä näki sukuyhteismetsissä riskejä, kuten eräs haastatelluista asian kiteytti: ”Suvun yhteismetsistä on rakennettu miinakenttä tähän maahan. Ennen tarjottiin apuja yhteismetsien perustamiseen, kohta täytyy tarjota apuja yhteismetsien lopettamiseen.” Myös Siiskonen (2020, 16–17) toteaa, että motiivi perustaa pieniä sukuyhteismetsiä on enemmän metsäomaisuuden siirrossa seuraavalle sukupolvelle kuin yhtenäiset ja suuret hoitoalueet, joita kansallisissa metsästrategioissa ja veroduissa tavoitellaan.

Mikä sitten tulee olemaan yhteismetsien kohtalo Suomessa? Oletettavasti niiden määrä jatkaa kasvamista kappalemäärältään ja pinta-alaltaan. Etenkin siinä tapauksessa, että yhteismetsien perustamista ja toimintaa tuetaan verotuksellisesti myös tulevaisuudessa. Metsätalouden osaaminen vähenee kaupungistumisen myötä ja se tukee yhteismetsiä, koska ne voivat tarjota metsänomistajille helpon keinon säilyttää kosketus metsään. Hallinnollisesti toimivat, aktiiviset ja laajenevat yhteismetsät pitävät metsät tuottavina ja siten lisäävät Suomen puustopääomaa.

Tässä opinnäytetyössä ei tutkittu ulkomaisten metsänomistajien vaikutusta laajeneviin yhteismetsiin. Oletusarvoisesti metsien käsittelyyn ei vaikuta se, onko omistus kotimaassa vai ulkomailla, koska toimijoiden täytyy noudattaa Suomen metsälakeja ja -asetuksia sekä mahdollisia sertifiointikriteereitä. Edunvalvonnallisesti eroa on siinä, että kotimaisten toimijoiden on mahdollista osallistua metsäalan organisaatioiden toimintaan ja äänestää kunnallis- ja eduskuntavaaleissa metsäalan hyväksi.

Palvelukonseptiltaan monet metsäalan toimijat, kuten tämän työn tilaaja, soveltuvat hyvin yhteismetsien hallinointiin ja metsänhoitoon. Metsäalalle syntyy paljon uusia yrityksiä, jotka tarjoavat palveluita yhteismetsille ja toisaalta perustavat myös itse yhteismetsiä. Terve kilpailu yhteismetsän oman hallinnon ja palvelua tarjoavien toimijoiden välillä on hyvä esimerkki toimivasta metsäalasta.

LÄHTEET

- Ala-Mutka, J. 2008. Strategiamalli. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 25.4.2021]. Saatavana Edita -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Alma Talent. Ei päivystä. Oman pääoman tuotto-% (ROE). [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 24.9.2021]. Saatavana: <https://www.almatalent.fi/tietopalvelut/tunnuslukuopas/kannattavuus/sijoitetun-paaoman-tuotto-prosentti-roi>
- Bergman, F. 23.4.2002. Häradsallmanningar – omtvistat land. Populär historia 2/2002. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 12.9.2021]. Saatavana: <https://populärhistoria.se/sveriges-historia/haradsallmanningar-omtvistat-land>
- Bergström, E. 2018. Päivitetty 30.3.2021. [Verkkosivu]. Ruotsi – oikeudellisia tiedonlähteitä. Suomen Eduskunta. [Viitattu 11.9.2021]. Saatavana: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/ulkomainen_oikeus/Sivut/Ruotsi.aspx
- Brockhaus, R. & Brockhaus, J. 2007. Hyvä hallinto kasvavassa perheyrytyksessä. Teoksessa: M. Laukkanen (toim.) Kasvuyritys. Helsinki: Talentum, 284–296.
- Carlsson, L. 1999. Still going strong, community forests in Sweden. [Verkkolehtiartikkeli]. Forestry 72 (1), 11–26. [Viitattu 12.9.2021]. Saatavana: <https://doi.org/10.1093/forestry/72.1.11>
- Diemer, M. President. 2021. Union of European Foresters (UEF). Kommentteja kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Pasi Lahti. [Viitattu 15.8.2021].
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 25.4.2021]. Saatavana Edita -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Havia, P. 2011. Yhteismetsien laajentuminen – Uusia osakkaita, lisää metsää. [Verkkojulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Metsätalouden liiketoiminnan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 5.9.2021]. Saatavana: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011100513506>
- Havia, P. 2017. Yhteismetsä - perustaminen, hallinto ja laajentuminen. Metsäkustannus Oy.
- Havia, P. & Petterson, H. 2015. Yhteismetsän vero-opas. Metsäkustannus Oy.

- Heikfolk, M. 2007. Hallitus ja johto tiiminä kasvuyrityksen eri elinkaarivaiheissa. Teoksessa: Liger, K. (toim.) Kasvun haasteet. Kasvuyritysten rakentaminen ja hallinta. Espoo: Boardman Oy, 97–111.
- Holmgren, E. 2009. Forest Commons in Boreal Sweden. Aims and Outcomes on Forest Condition and Rural Development. [Verkkojulkaisu]. Umeå: Swedish University of Agricultural Sciences. Faculty of Forest Sciences Department of Forest Resource Management. Doctoral Thesis. [Viitattu 12.9.2021]. Saatavana: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-3023>
- Junttila, M. 2016. Osakkaiden mielipiteet ja linjaukset Kuusamon yhteismetsän toiminnasta. [Verkkojulkaisu]. Lapin ammattikorkeakoulu. Ympäristö- ja luonnonvara-ala, metsätalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.9.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016062313359>
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Kangaspunta, S. 2014. Yrityskatsaus 2014 - Murroksia ja uudistumisia. [Verkkojulkaisu]. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja (Kilpailukyky 39/2014), 23. Edita Publishing Oy / Ab / Ltd. [Viitattu 18.4.2021]. Saatavana: <https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Yrityskatsaus+2014+02102014.pdf/2510bd11-4f7b-4726-9a46-da02ee4a274b/Yrityskatsaus+2014+02102014.pdf?version=1.0&t=1465460506000>
- Karppinen, H. & Hänninen, H. 2017. Metsien omistaminen ja käyttö – onko sukupuolella väliä? [Verkkojulkaisu]. Metsätieteen aikakauskirja. Suomen Metsätieteellinen seura. Saatavana: <https://doi.org/10.14214/ma.7708>
- Karppinen, H, Hänninen, H. & Horne P. 2020. Suomalainen metsänomistaja 2020. [Verkkojulkaisu]. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 5.6.2021]. Saatavana: <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/545837>
- Koch, M. & Maier, C. 2015. Germany. Teoksessa: I. Živojinović, G. Weiss, G. Lidestav, D. Feliciano, T. Hujala, Z. Dobšínská, A. Lawrence, E. Nybakk, S. Quiroga & U. Schraml (toim.) Forest Land Ownership Change in Europe. [Verkkojulkaisu]. European Forest Institute Central-East and South-East European Regional Office (EFICEEC-EFISEE). Austria: University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU). Saatavana: http://facesmap.boku.ac.at/index.php/library2/cat_view/94-country-reports
- Kotiranta, A., Pajarinen, M. & Rouvinen, P. 22.12.2016. Onko uusyrityäjyyden luonne muuttunut? [Verkkojulkaisu]. ETLA-raportit-No 67. [Viitattu 14.5.2021]. Saatavana: <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-67.pdf>
- Kyläkallio, J., Iirola, O. & Kyläkallio K. 2020. Osakeyhtiö II. 8. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

- Kärki, E. 2015. Liitetoimintasuunnitelman käyttömahdollisuudet yhteismetsän johtamisessa. [Verkkojulkaisu]. Joensuu: Karelia ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.9.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015091514629>
- L 28.7.1961. Gesetz über Maßnahmen zur Verbesserung der Agrarstruktur und zur Sicherung land- und forstwirtschaftlicher Betriebe (Grundstückverkehrsgesetz - GrdstVG).
- L 2.5.1975. Gesetz zur Erhaltung des Waldes und zur Förderung der Forstwirtschaft (Bundeswaldgesetz).
- L 30.12.1992/1535. Tuloverolaki.
- L 12.4.1995/554. Kiinteistönmuodostamislaki.
- L 14.2.2003/109. Yhteismetsälaki.
- L 21.7.2006/624. Osakeyhtiölaki.
- L 29.12.2009/1698. Kuntarakennelaki.
- L 6.5.2011/418. Laki Suomen metsäkeskuksesta.
- L 490/2021. Laki yhteismetsälain 48 §:n muuttamisesta.
- Laajenevat yhteismetsät. Ei päiväystä. Suomen yhteismetsät ry. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.4.2021]. Saatavana: <https://suomenyhteismetsat.fi/>
- Laamanen, E. (toim.) 2008. Kuntien yhdistymisen opas. Strateginen muutos selvitysvaiheesta uuteen kuntaan. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Lauriala, J. 2013. Yritysjärjestelyiden johtaminen. Teoksessa M. Katramo, J. Lauriala, I. Matinlauri, J. Niemelä, K. Svennas & N. Wilkman. Yrityskauppa. [Verkkokirja]. 2. painos. Helsinki: Talentum Media. [Viitattu 15.8.2021]. Saatavana Alma Talent Focus -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden. 17–68.
- Liljeroos, H. 2017. Metsäsijoittajan kirja. Metsäkustannus Oy.
- Lystimäki, J. 2007. Kasvuyritykset haastavat perinteisen hallitustyön. Teoksessa: Liger, K. (toim.) 7. Kasvun haasteet. Kasvuyritysten rakentaminen ja hallinta. Espoo: Boardman Oy, 83–95.
- Matilainen, J. 2021a. Metsätilarakenteen asiantuntija. Suomen metsäkeskus. Puhelinkeskustelu 17.2.2021.

- Matilainen, J. 2021b. Metsätilarakenteen asiantuntija. Suomen metsäkeskus. Puhelinkeskustelu 18.4.2021.
- Matilainen, J. 2021c. Metsätilarakenteen asiantuntija. Suomen metsäkeskus. Kommentteja kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Pasi Lahti.
- Nichiforel, L., Keary, K., Deuffic, P., Weiss, G., Thorsen, B.J., Winkel, G., Avdibegović, M., Dobšinská Z., Feliciano, D., Gatto, P., Gorriz Mifsund, E.G., Hoogstra-Klein, M., Hrib, M., Hujala, T., Jager, L., Jarský, V., Jodłowski, K., Lawrence, A., Lukmine, D., Malovrh, S.P., Nedeljković, J., Nonić, D., Ostoić, S.K., Pukall, K., Rondeux, J., Samara, T., Sarvašová, Z., Scriban, R.E., Šilingienė, R., Sinko, M., Stojanovska, M., Stojanovski, V., Stoyanov, N., Teder, M., Vennesland, B., Vilkriste, L., Wilhelmsson, E., Wilkes-Allemann, J. & Bouriaud, L. 2018. How private are Europe's private forests? A comparative property rights analysis. [Verkkolehtiartikkeli]. Land Use Policy 76, 535–552. [Viitattu 9.9.2021]. Saatavana: <http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/538244>
- Niemelä, J. 2013. Yrityksen arvonmääritys. Teoksessa M. Katramo, J. Lauriala, I. Matinlauri, J. Niemelä, K. Svennas & N. Wilkman. Yrityskauppa. [Verkkokirja]. 2. painos. Helsinki: Talentum Media, 69–177. [Viitattu 15.8.2021]. Saatavana Alma Talent Focus -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Pajula, A. 7.9.2021. [Verkkojulkaisu]. Yksityisten omistajien metsänomistus on vähentynyt kahdessa vuodessa merkittävästi Suomen metsäkeskus. [Viitattu 22.9.2021]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/fi/ajankohtaista/yksityisten-omistajien-metsanomistus-on-vahentynyt-kahdessa-vuodessa-merkittavasti-0>
- Pakarinen, M. ja Rautio, E. 2018. Päivitetty 27.8.2021. [Verkkosivu]. Saksan liittotasavalta – oikeudellisia tiedonlähteitä. Suomen eduskunta. [Viitattu 11.9.2021]. Saatavana: <https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/ulkomainen-oi-keus/Sivut/Saksan-liittotasavalta.aspx>
- Rantala, S. (toim.) 2017. Metsäkoulu. 9. painos. Metsäkustannus Oy.
- SA 3.9.1886/29. Metsälaki Suomen Suuriruhtinaanmaalle. 1 luku – Kruunun suorastaan omistamasta metsämaasta, 3 §. [Verkkojulkaisu]. Edilex. Vaatii käyttöoikeuden. [Viitattu 14.6.2021]. Saatavana: <https://www-edilex-fi.libts.seamk.fi/lainsaadanto/18860029001.pdf>
- Saari, S. 2006. Tuottavuus. Teoria ja mittaaminen liiketoiminnassa. Tuottavuuden käsikirja. Vantaa: Mido Oy ja Seppo Saari.
- Schmitz, F. 10/2014, käännetty 1/2015. [Verkkojulkaisu]. The Forests in Germany. Selected Results of the Third National Forest Inventory. Berlin: Federal Ministry of Food

and Agriculture (BMEL). [Viitattu 12.9.2021]. Saatavana: <https://www.bmel.de/Shared-Docs/Downloads/EN/Publications/ForestsInGermany-BWI.pdf?blob=publication-File&v=4>

Siiskonen, H. 2020. Yhteismetsät suomalaisessa yhteiskunta- ja metsäpolitiikassa 1880-luvulta 2020-luvulle. [Verkkolehtiartikkeli]. Suomen Metsätieteellinen seura: Metsätieteen aikakauskirja 2020, 1–21. [Viitattu 11.4.2021]. Saatavana: <https://doi.org/10.14214/ma.10393>

SOK-yhtymä. 2020. Tilinpäätös 1.1.-31.12.2020. [Verkkojulkaisu]. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta (SOK), 3. [Viitattu 18.4.2021]. Saatavana: https://assets.ctfassets.net/8122zj5k3sy9/5t4bsOycNz3kaIBi7kEg6n/0fa9e8ff545707ea823046b6e5eafe30/sok_tilinpaaotos_2020_fi_v8.pdf

Suomen metsätilastot 2020. 2020. [Verkkojulkaisu]. Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 28.8.2021]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. Saatavana: https://stat.luke.fi/sites/default/files/suomen_metsatilastot_2020_verkko.pdf

Suomen virallinen tilasto (SVT): Metsämaan omistus [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 28.8.2021]. Saatavana: https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_04%20Metsa_02%20Rakenne%20ja%20tuotanto_02%20Metsamaan%20omistus/01a_metsatilakokonaisuudet.px/table/tableViewLayout2/

Suomen yhteismetsät. 8.1.2020. [Verkkojulkaisu]. Rekisteritilanne 8.1.2021. Maanmittauslaitos. [Viitattu 3.10.2021]. Saatavana: <https://www.maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/attachments/2021/09/Suomen-yhteismetsat-08012021.pdf>

Suomen yhteismetsät ry:n kotisivut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Etusivu. Suomen yhteismetsät ry. [Viitattu 25.4.2021]. Saatavana: <https://suomenyhteismetsat.fi/>

Svennas, K. & Hakkarainen, M. 2013. Yrityskaupan toteuttaminen. Teoksessa M. Katramo, J. Lauriala, I. Matinlauri, J. Niemelä, K. Svennas & N. Wilkman. Yrityskauppa. [Verkkokirja]. 2. painos. Helsinki: Talentum Media. [Viitattu 15.8.2021]. Saatavana Alma Talent Focus -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden. 183–203.

Swedish Forests. 2017. [Verkkojulkaisu]. Swedish Forest Industries Foundation. [Viitattu 11.9.2021]. Saatavana: <https://www.forestindustries.se/siteassets/dokument/statistik/engelska/2020/swedish-forests-2019.pptx>

Tammitie, K. 2010. Myrskyä ja myötäistä. S-ryhmän väylä kriisistä menestykseen. Osuuskaupparyhmän Muistelmayhdistys ry. Toinen painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Tietoa meistä. Ei päiväystä. Metsäkeskus. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.9.2021]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/fi/tietoa-meista/metsakeskus>

- Tietoa yhteismetsistä. Ei päiväystä. Metsäkeskus. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.9.2021]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/metsanomistusmuo-dot/yhteismetsat/tietoa-yhteismetsista>.
- Tilanhoitajat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Yrityksemme. Tilanhoitajat. [Viitattu 26.4.2021]. Saatavana: <https://www.tilanhoitajat.fi/fi/yrityksemme.html>
- Tilastokeskuksen uutisia. 2.3.2020. Kasvuyritysten määrä lisääntyi vuonna 2018 lähes kaikilla toimialoilla. [Verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Viitattu 18.4.2021]. Saatavana: <http://www.stat.fi/uutinen/kasvuyritysten-maara-lisaantyi-vuonna-2018-lahes-kaikilla-toimialoilla>
- Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Metodologia tutkii menetelmien perusteita ja oletuksia. [Verkkokirja]. [Viitattu 21.10.2021]. Saatavana: http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf
- Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. [Verkkokirja]. Jyväskylä: PS-kustannus. 5. päivitetty painos. [Viitattu 21.10.2021]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Yhteismetsien yhdistyminen (prosessikuvaus). Syyskuu 2019. [Verkkojulkaisu] Maanmittauslaitos & Metsäkeskus. [Viitattu 25.4.2021]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/yhteismetsa-yhdistymisen-prosessikuvaus.pdf>
- Yhteismetsien yhdistäminen. 19.6.2014. Yhteismetsien yhdistäminen. Pehdytysaineisto yhteismetsien avainhenkilöille. Metsäkeskus. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 25.9.2021]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/yhteismetsa-pehdytys-yhteismetsien-yhdistaminen.pdf>
- Yhteismetsien yhdistäminen. 2021. [Verkkosivu]. Yhteismetsätoimitukset. Maanmittauslaitos. [Viitattu 18.4.2021]. Saatavana: <https://www.maanmittauslaitos.fi/yhteismetsatoimitukset>
- Yhteismetsärekisteri. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen metsäkeskus. [Viitattu 22.9.2021]. Saatavana: <https://secure.tietotoimisto.fi/ws/metsakeskus/>
- Yksityiset metsänomistajat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Metsäkeskus. [Viitattu 28.8.2021]. Saatavana: <https://www.metsakeskus.fi/fi/avoin-metsa-ja-luontotieto/tietoa-metsien-omistuksesta/yksityiset-metsanomistajat>
- Živojinović, I., Weiss, G., Lidestav, G., Feliciano, D., Hujala, T., Dobšinská, Z., Lawrence, A., Nybakk, E., Quiroga, S. & Schraml, U. 2015. Forest Land Ownership Change in Europe. [Verkkojulkaisu]. European Forest Institute Central-East and South-East European Regional Office (EFICEEC-EFISEE). Austria: University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU). [Viitattu 8.8.2021]. Saatavana: <https://www.researchgate.net/publication/280528960>

Ärolä, E. 2015. Yhteismetsän ja yhteismetsäosuuden arvo. [Verkojulkaisu]. Maanmittauslaitos. Maanmittauslaitoksen julkaisuja nro 115. [Viitattu 15.8.2021]. Saatavana: https://www.maanmittauslaitos.fi/sites/maanmittauslaitos.fi/files/old/yhteismetsan_ja_yhteismetsaosuuden_arvo.pdf

LIITTEET

Liite 1. Yhteismetsin yhdistymisen prosessikuvaus

Liite 2. Tutkimuskyselylomake

Liite 1. Yhteismetsin yhdistymisen prosessikuvaus

1. Ensin käydään asiasta perusteelliset neuvottelut yhteismetsien hoitokuntien/toimitsijoiden kesken ja tarvittaessa otetaan asia esille myös osakaskuntien kokouksissa keskusteluasiana → yhteinen tahtotila

2. Yhdistyvien yhteismetsien arviointi

- Molemmilla yhteismetsillä samanlainen arviointimenetelmä ja ajantasaiset tiedot, jotta tulos on oikeudenmukainen.
- Luetteloidaan yhdistyvien yhteismetsien varat ja velat sekä keskeneräiset kaupat ja sitoumukset.
- Arvioinnissa on otettava mukaan kaikki varallisuustekijät, jotka vaikuttavat arvoon, myös velat.
- Sama koskee kaikkea osakaskunnan omaisuutta, joka on tarkoitus siirtää uuteen yhteismetsään. Yhteismetsien osakaskuntien omistamat tilat yhtenä esimerkkinä.

3. Laaditaan luonnos yhteismetsien yhdistämissopimukseksi

- Luonnos sisältää kaikki lopullisen yhdistämissopimuksen mukaiset asiat, koska luonnosta käytetään muun muassa ennakkopäätöksen hakemiseen keskusverolautakunnalta ja yhteismetsien osakaskuntien päätöksentekoon yhdistämisasiassa.
- Sopimuksessa on myös kerrottava, onko kysymys kahden yhteismetsän todellisesta yhdistämisestä vai käytännössä toisen yhteismetsän liittymisestä toiseen.
- Sopimukseen tulee sisältyä ehdotus uudeksi ohjesäännöksi tai viittaus jo olemassa olevaan ohjesääntöön. Olemassa oleva ohjesääntö on syytä tarkistaa uuteen tilanteeseen sopivaksi.

4. Yhteismetsät hakevat keskusverolautakunnalta ennakkopäätöksen siitä aiheutuuko yhteismetsien yhdistymisestä veroseuraamuksia

- Ennakkopäätöksellä varmistetaan yhteismetsien yhdistämisen ja ennen muuta yhteismetsien osakaskuntien omistamien tilojen siirtymisen mahdolliset veroseuraamukset.
- Kiinteistöjen omistuksesta on sovittava yhdistämistä koskevassa sopimuksessa, sopimusta ei tarvitse tehdä maakaaren määrämuodossa.

- Erilliset kiinteistöt voidaan ennen yhteismetsien yhdistämistä liittää yhteismetsiin, jos niihin ei kohdistu osuuksia muihin yhteisiin alueisiin eikä kiinnityksiä tai panttioikeutta tai kirjattua eläkeoikeutta.
- Yhdistämissopimuksen luonnos tulee liitteeksi ennakkopäätöshakemukseen.
- Maksullisessa ennakkopäätöksessä vastataan vain hakemuksen mukaisiin kysymyksiin, joten asiantuntija-apua on suositeltavaa käyttää ennakkopäätöshakemuksen valmistelussa.

5. Mahdollisten velkojen osalta selvitetään menettelyt pankin kanssa velkavastuissa ja panttioikeuksissa

6. Selvitetään menettely osakaskuntien omistaman omaisuuden ja vastuiden omistajanvaihdosta koskien, esim. kiinteän omaisuuden mahdollinen lainhuudatarve, sijoitusten siirtyminen uudelle yhteismetsälle, osallisuus pitkäkestoihin Kemera-hankkeisiin jne.

- Keskeneräiset puukaupat ja tilatut palvelut?
- Selvennyslainhuutojen hakeminen

7. Selvitetään Verohallinnosta verovelvollisuuteen liittyvät asiat

- Tarvitaanko uusi Y-tunnus?
- Täytyykö tehdä lopettamis- ja aloittamisilmoitukset?
- Miten viimeiset tilikaudet käsitellään ja uuden yhteismetsän ensimmäisen tilikauden avaus?

8. Viimeistellään sopimus yhteismetsien yhdistämisestä (YHTML 38 § 2. momentti)

- Sopimuksessa on tärkeää määritellä riittävän yksityiskohtaisesti yhdistyvien yhteismetsien osakaskuntien toiminnan lopettamista koskevat asiat ja kaikki siirtymävaihetta koskevat menettelyt.
- Sopimuksen on syytä olla niin lopullinen, että se voidaan hyväksyä sellaisenaan yhdistyvien osakaskuntien kokouksissa.

9. Yhteismetsien osakaskuntien kokouksissa päätetään sopimuksen hyväksymisestä

- Tarvitaan vähintään 2/3 enemmistö äänestykseen ottaneiden äänistä (YHTML 8 § 1 mom. 14. kohta).
- Kokouskutsuun laitettava päätösehdotuksen pääasiallisen sisällön selostus (YHTML 15 § 2 mom.).

10. Yhteismetsien osakaskunnat hakevat yhdistämistoimitusta Maanmittauslaitokselta

- Yhteismetsälain 38.2 §:n mukaan yhdistettävien yhteismetsien osakaskuntien on haettava yhdistämistä Maanmittauslaitokselta. Yhteismetsien osakaskunnat voivat kokouksissaan velvoittaa jonkun tahon tai henkilön hakemaan yhdistämistoimitusta puolestaan.
- Mukaan liitettävä yhdistämistä koskeva sopimus.

11. Maanmittauslaitos pitää yhdistämistoimituksen

- Toimituslaji on "Yhteismetsän perustaminen" siinäkin tapauksessa, että toinen yhteismetsä liitetään toiseen yhteismetsään.
- Yhteismetsien yhdistämistä koskevassa sopimuksessa yhteismetsien osakaskunnat sopivat kiinteistöjen osuuksien suuruuksista tai niiden laskemisperusteista. Perustettavan yhteismetsän muodostaminen suoritetaan sopimuksen mukaisesti, jollei sopimus loukkaa kenenkään oikeutta (Kiinteistönmuodostamislaki 97a.2 §).
- Toimituskustannukset maksetaan valtion varoista.

12. Suomen metsäkeskus kutsuu koolle ensimmäisen osakaskunnan kokouksen

- Kokous koolle viimeistään 3 kk kuluessa yhteismetsän merkitsemisestä kiinteistörekisteriin
- Kokouksessa valitaan ainakin aloittavat hoitokunnan jäsenet tai toimitsija
- Kokouksessa kannattaa tehdä muitakin päätöksiä toiminnan aloittamisen nopeuttamiseksi (mm. ohjesäännön sekä toimintasuunnitelman ja talousarvion hyväksymispäätökset)
- Jos toinen yhteismetsä liitetään toiseen, niin Metsäkeskuksen koolle kutsumaa kokousta ei tarvitse pitää → uudesta hallinnosta sovitaan yhdistämissopimuksessa.

13. Yhteismetsän toiminta käynnistetään

- Ohjesääntö toimitetaan Metsäkeskukselle vahvistettavaksi ja ilmoitetaan Metsäkeskukselle YHTML 48 §:n mukaiset yhteismetsärekisteriin toimitettavat tiedot.

- Hoitokunta tai toimitsija käynnistää yhteismetsän toiminnan yhteismetsälain, ohjesäännön, toimintasuunnitelman ja talousarvion, metsäsuunnitelman ja yhdistämispöytäkirjan mukaisesti.

Liite 2. Tutkimuskyselylomake

KYSYMYKSET YHTEISMETSÄN YHDISTYMISELLE

Taustakysymykset 11.8.2021

1. Yhteismetsän nimi?
2. Haastateltavan sukupuoli ja kokemus metsäalalta?
3. Onko yhteismetsällä toiminnanjohtaja vai ainoastaan hoitokunnan puheenjohtaja?
4. Toimiiko yhteismetsän toiminnanjohtajana tai hoitokunnan puheenjohtajana yhteismetsän osakas vai muu ulkopuolinen henkilö (ei osakas)?
5. Hoitokunnan jäsenet (määrä, sukupuoli, keski-ikä, koulutustausta, ammatti, onko osakaskunnan jäsen)?
6. Mitä tarkoitusta varten yhteismetsä on alun perin perustettu / kuka yhteismetsän on perustanut (esim. onko asutusyhteismetsä jne.)?
7. Yhteismetsän perustamisvuosi?
8. Yhteismetsän pinta-ala perustamisvuotena?
9. Yhteismetsän pinta-ala nyt?
 - a. Miten pinta-ala on kehittynyt?
10. Mistä yhteismetsän tulo muodostuu (esim. puukauppa, mökkitontit, kiinteistönvuokraus, metsästysoikeudet, suojele, virkistys, keräily, monikäyttö, osakkeet)?
 - a. Miten tulo jakautuu: mikä on suurin tuloerä (puukauppa?), paljonko sen osuus on prosentteina kokonaistulosta. Mikä on seuraavaksi suurin tuloerä?
11. Yhteismetsän vuotuinen hakkuumäärä, esim. keskiarvo viimeiseltä kolmelta vuodelta?
12. Yhteismetsän pääasiallisten menojen muodostuminen (esim. metsänhoitotyöt, tiemaksut, kiinteistöjen ylläpito jne.)?
 - a. Miten meno jakautuu: mikä on suurin menoerä (esim. metsänhoitotyöt), paljonko sen osuus on prosentteina kokonaistulosta. Mikä on seuraavaksi suurin menoerä ja sen %-osuus?
13. Mitä palveluita yhteismetsä käyttää toiminnassaan ja mitä palveluita mahdollisesti tarvitsee lisää? (esim. puukaupan kilpailutus, metsänhoitotyöt, riistatalous, kirjanpito, lakipalvelut, kiinteistöpalvelut jne.)?

14. Paljonko ylijäämää jaetaan euroa / manttaali?
- a. Miten ylijäämän jakomäärä on kehittynyt viimeisen kolmen vuoden aikana (laskenut, pysynyt samana, kasvanut)?
15. Mikä on näkemyksenne siihen, onko yhteismetsän osuuden markkina-arvo laskenut, pysynyt samana vai noussut viimeisen 3 vuoden aikana? Onko arvon kasvua mahdollista arvioida, esim. arvo on noussut X-prosenttia?
16. Onko mahdollista saada yhteismetsän vuosikertomus (sis. tilinpäätös) viimeiseltä 3 vuodelta?

Yhdistymiseen liittyvät kysymykset 11.8.2021

1. Mitkä ovat yhteismetsän vahvuudet, heikkoudet, uhat, mahdollisuudet?
2. Onko yhteismetsän mahdollista tehostaa toimintaansa nykyisen kokoisena yhteismetsänä?
3. Miksi yhteismetsänne haluaa laajentua?
4. Mistä tulee tahtotila laajentua?
 - a. Tuleeko se toiminnanjohtajan, hoitokunnan vai osakaskunnan tahdosta?
 - b. Onko tahtotilassa laajentua tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana?
5. Onko yhteismetsällä laajenemisstrategiaa? Jos on niin minkälainen?
6. Missä järjestyksessä yhteismetsänne haluaa laajentua?
 - a. Mikä on ensisijainen laajentumiskeino?
 - b. Mikä on seuraava laajentumiskeino?
 - c. Mikä on sitä seuraava laajentumiskeino?
 - d. Mikä on sitä seuraava laajentumiskeino?
7. Hankitteko aktiivisesti yhteismetsän maa-alueisiin rajoittuvia naapurikiinteistöjä?
8. Koetteko ongelmana sen, jos yhteismetsän omistus laajenee useamman kunnan alueelle?
9. Onko yhteismetsällä paineita kasvattaa ylijäämän jakoa?
 - a. Tuleeko paine toiminnanjohtajan, hoitokunnan vai osakaskunnan tahdosta?
 - b. Onko ylijäämää jätetty jakamatta tulevia tarpeita, kuten lisäalueiden hankintaa varten?

10. Onko yhteismetsällä harkinnassa yhdistyä toisen yhteismetsän kanssa (esim. keskustelu on meneillään, odotetaan ennakkopäätöstä ensimmäisestä yhdistymisestä, ei keskusteluja, ei tule kysymykseenkään).
11. Oletteko perehtyneet Metsäkeskuksen ja Maanmittauslaitoksen tekemään yhteismetsien yhdistämisen prosessikuvaukseen?
12. Onko prosessikuvauksessa jokin kohta, joka nousee esille yhdistämistä vaikeuttavana tekijänä?
13. Mikä estää yhdistymistä tai mitä ongelmia yhteismetsien yhdistymiselle on? Onko yhdistymisessä jokin pullonkaula tms., joka on esteenä yhdistymiselle?
14. Missä tilanteessa yhteismetsien yhdistäminen olisi harkinnanvarainen asia?
15. Olisiko yhdistyminen todennäköistä absorptiofuusiolla (pienempi yhteismetsä liittyy isompaan) kuin kombinaatiofuusiolla (kahdesta yhteismetsästä muodostetaan yksi uusi yhteismetsä)?
16. Oletteko tietoisia, että yhdistyminen voidaan tehdä myös absorptiofuusiolla (pienempi yhteismetsä liittyy isompaan)?